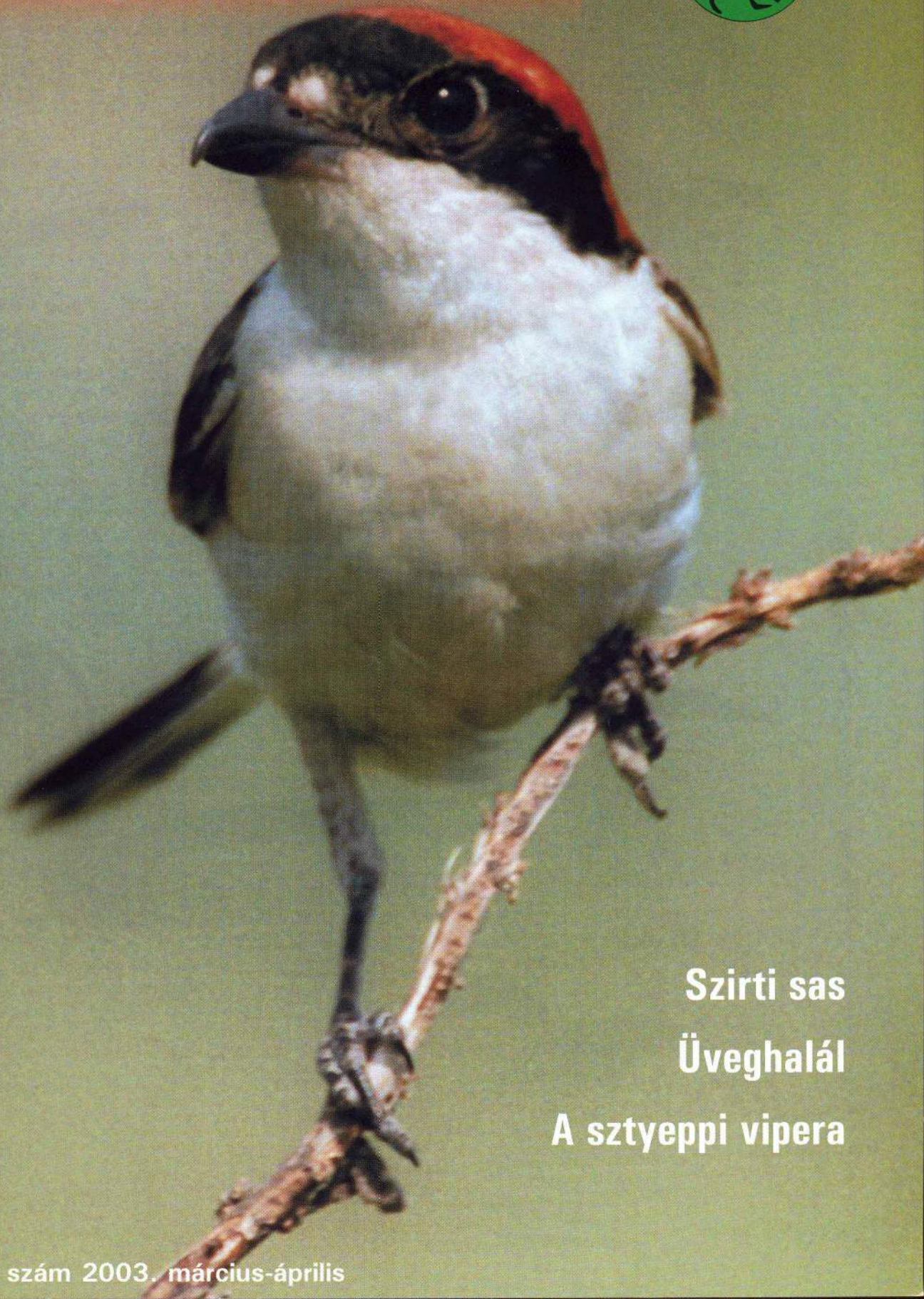

madár

TÁVLAT

Szirti sas

Üveghalál

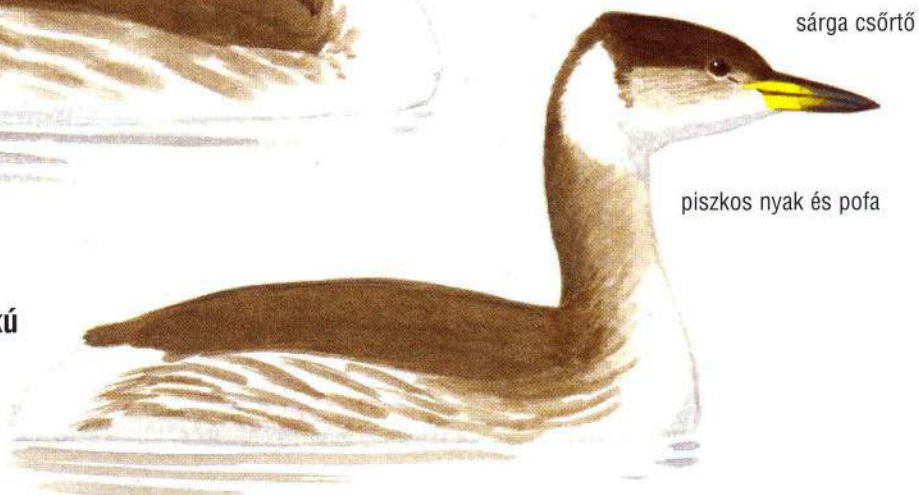
A sztyeppi vipera

Madárhatározás: Vöcsök télen

5 vöcsökfajunk elkülönítése színes, nyári tollázatban nem okozhat gondot. Télen már jobban hasonlítanak egymásra, kis gyakorlattal azonban könnyedén határozhatjuk őket. A búbos és a vörösnyakú a két nagyobb termetű faj. A búbos sokkal világosabb, mivel pofája és nyaka hófehér. Csőre világos rózsaszín, csak a felső csőrkéva felső éle fekete. A vörösnyakú csőre fekete, a tövi részen sárga.

A másik 3 faj kisebb termetű. A kis vöcsök krémszínű pofájával és 'gombóc' alakjával egyből kiszűrhető. A maradék két fajnál a legjobb a fejalakot megfigyelni. A feketenyakú homloka meredeken emelkedik, míg a fülesé lapos.

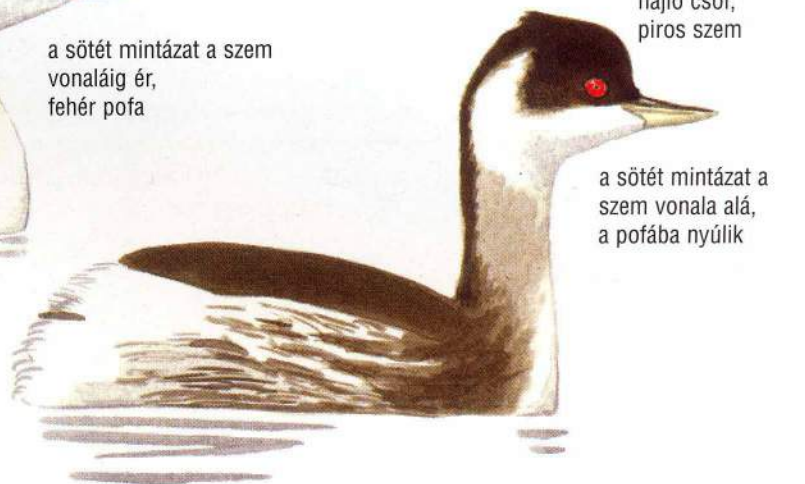
Búbos vöcsök

Vörösnyakú vöcsök

Feketenyakú vöcsök

Kis vöcsök

Kékay
2013

Önre van szükségünk!

Kedves Olvasó!

Első ízben szólok Önökhöz a Madártávlat hasábjain keresztül. Február elsejétől, mint az egyesület ügyvezető igazgatója végzem munkámat. Közel 5 éve dolgozom itt, mint főkönyvelő. Pénzügyi végzettségemen túl agrármérnöki és környezetvédelmi szakmérnöki diplomával rendelkezem. Bízom benne, hogy képes leszek megfelelni az elvárásoknak, és közös munkánk eredményeként az egyesület új korszakba léphet.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1974-es megalakulása óta folyamatosan változott, és az egykori "madarász klubból" mára Közép-Európa legnagyobb természetvédelmi társadalmi szervezetévé váltunk. Ez a helyzet azonban nem csupán az elődök érdeme, hanem az egyesületért a jövőben tenni kívánók felelőssége is egyben. A várható Európai Unió csatlakozás új kihívásokat jelent számunkra, melyeknek csak egy fegyelmezett, profi módon működő, a munkájára igényes egyesület tud megfelelni. A természetvédelemre szánt Unió források elsősorban a kistérségi, regionális szinteken fognak rendelkezésre állni, ezért elemi érdekünk, hogy helyi szinten felkészült, az MME mellett elkötelezett személyek álljanak. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az egyesület legfontosabb eleme a tagság, és ezen belül Ön, aki most e sorokat olvassa! Az egyesület erejét és lehetőségét a tagsága révén tudja kihasználni, ha Ön nem lenne, az MME sem létezne. Erről pedig nem fogunk megfedkezni! Éppen ezért célunk, hogy a jövőben még több információt juttassunk el a tagsághoz. Folytatni kívánjuk az olyan sikeres programjainkat, mint amilyen a Madárbarát kert, vagy a Mindennapi Madarak Monitoringja, ezen túlmenően pedig, újabb és újabb kapcsolódási pontokat kívánunk nyitni az egyesület programjai és a tagság között. Minden eddiginél több energiát fogunk fordítani a regionális szervezeteink, csoportjaink munkájának segítésére, hiszen csak így maradhatunk meg annak, amivé elődeink munkájának eredményeként lettünk.

2004-ben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 30 éves lesz. Szeretném, ha ezen a születésnapon már egy megújult egyesülettel találkozhatnánk. Egy olyan egyesülettel, amely tisztázta mind önmagával, mind az állami szervek képviselőivel a természetvédelemben elfoglalt helyét. Egy olyan egyesülettel, mely világosan látja és láttatja az előtte álló feladatokat, és felkészülten várja az új kihívásokat. A cél egy hatékony, szolgáltató jellegű titkársággal működő, a mainál lényegesen hangsúlyosabb területi szervezetekkel rendelkező, tagságközpontú egyesület "létrehozása". E cél megvalósítása érdekében kérem, hogy jobbitó szándékú észrevételeikkel továbbra is segítsék munkánkat!

Végezetül szeretném megköszönni, amit Ön eddig az egyesületért tett, egyben hogy kérem arra, hogy a jövőben is támogassa az MME-t céljai elérésében. Társadalmi munkájával, kapcsolataival, az szja 1%-ával, kritikájával, vagy egyszerűen csak azzal, hogy tagunk marad, mert nekünk Önre van szükségünk!

Horváth Zsolt
üv. igazgató

Tartalom:

- 2 **Sztyeppi viperák a Duna-deltában**
Halpern Bálint – Péchy Tamás
 - 5 **Szalonkanász a Barkóföldön**
Katona Csaba
 - 7 **Még egyszer a sárgarigóról**
Halmos Gergő
 - 8 **Új remény amerikai darvak számára**
Dorogman László
 - 9 **Az első szirti sas**
Bárdos Deák Péter
 - 11 **A természetvédelmi biológia szükségessége és kibontakozása**
Báldi András
 - 12 **POSTALÁDA**
 - 15 **MME HÍREK**
Kistó felmérések a Pilisben
 - 17 **MADÁRBARÁT KERT**
"A lepkebarát kert"
Ilonczai Zoltán
 - 18 **CSIPOGÓ**
Tavasz
Sipos Roland és Várhelyi Tivadar
- A címlapon*
Vörösféjű gébics
Szabó László felvétele

Főszerkesztő:
Péchy Tamás
Kiadja:
Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)
<http://www.mme.hu>
Telefon: 1/275-6247
Fax: 1/275-6267
Szerkesztőség:
2345 Apaj, Platán sor 1.
E-mail: madartav@elender.hu
A lap elektronikus változata:
<http://www.madartavlat.hu>
ISSN 1217-7156

Sztyeppi viperák a Duna-deltában

Halpern Bálint – Péchy Tamás

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) és a Duna-delta Intézet 2002 őszén kötött egy együttműködési megállapodást a duna-deltai sztyeppi viperapopulációk vizsgálatára, s ennek során szeptember 22-től sor került az első expedícióra. A megállapodás szerint az MME egy három éves ciklusban felméri a sztyeppi vipera deltai populációk kiterjedését, az élőhelyeket és a fajt veszélyeztető tényezőket, az állományok nagyságát, kor és ivar szerinti megoszlását, genetikai stabilitását, valamint javaslatot tesz, ha szükséges konkrét védelmi intézkedésekre. A Duna-delta Intézet biztosítja a munkához a területen való szabad mozgást, valamint szakemberei révén a kutatáshoz szükséges háttérinformációkat – vegetációtérképek, vízrajzi térképek, stb. Az expedíció technikai lebonyolítását az Aves Alapítvány képviselőjében Szabó László vállalta magára.

De vajon miért fontos az MME-nek, hogy egy romániai viperafaj kutatását vállalja fel?

Az MME Rákosi vipera-védelmi Munkacsoportja 1993-tól foglalkozik a magyarországi rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*) kutatásával, védelmével. Ezt a munkát a természetvédelmi Hivatal és a Kiskunsági Nemzeti Park megbízásából és segítségével végzi. A rákosi vipera ma már csak Magyarországon él, az elmúlt ötven évben pusztult ki Ausztriából és Romániából. A hazai állományai is rendkívül lecsökkentek, a részpopulációk elszakadtak egymástól, kis létszámuk révén a faj a kipusztulás közvetlen közelébe került. A hatékony védelemhez azonban minél jobban ismerünk kellene az állat ökológiáját. Sajnos azonban a kis létszámú állományok már alig teszik lehetővé az alapos vizsgálatokat, rendkívül nehéz nagy számú állatot megtalálni, s a természetvédelmi hatóság érhető szempontokból nem engedélyezi az állat életvitelét jelentős mértékben befolyásoló kutatásokat. Valószínűsíthető továbbá, hogy az egyes populációk valamilyen mértékben betenyésztettek, de előzetes vizsgálatok nélkül az egyedcserek nem végezhetőek el.

Az MME, amikor elindította a Duna-delta Intézettel az együttműködést, a következőkből indult ki.

A sztyeppi vipera vizsgálata jelentős

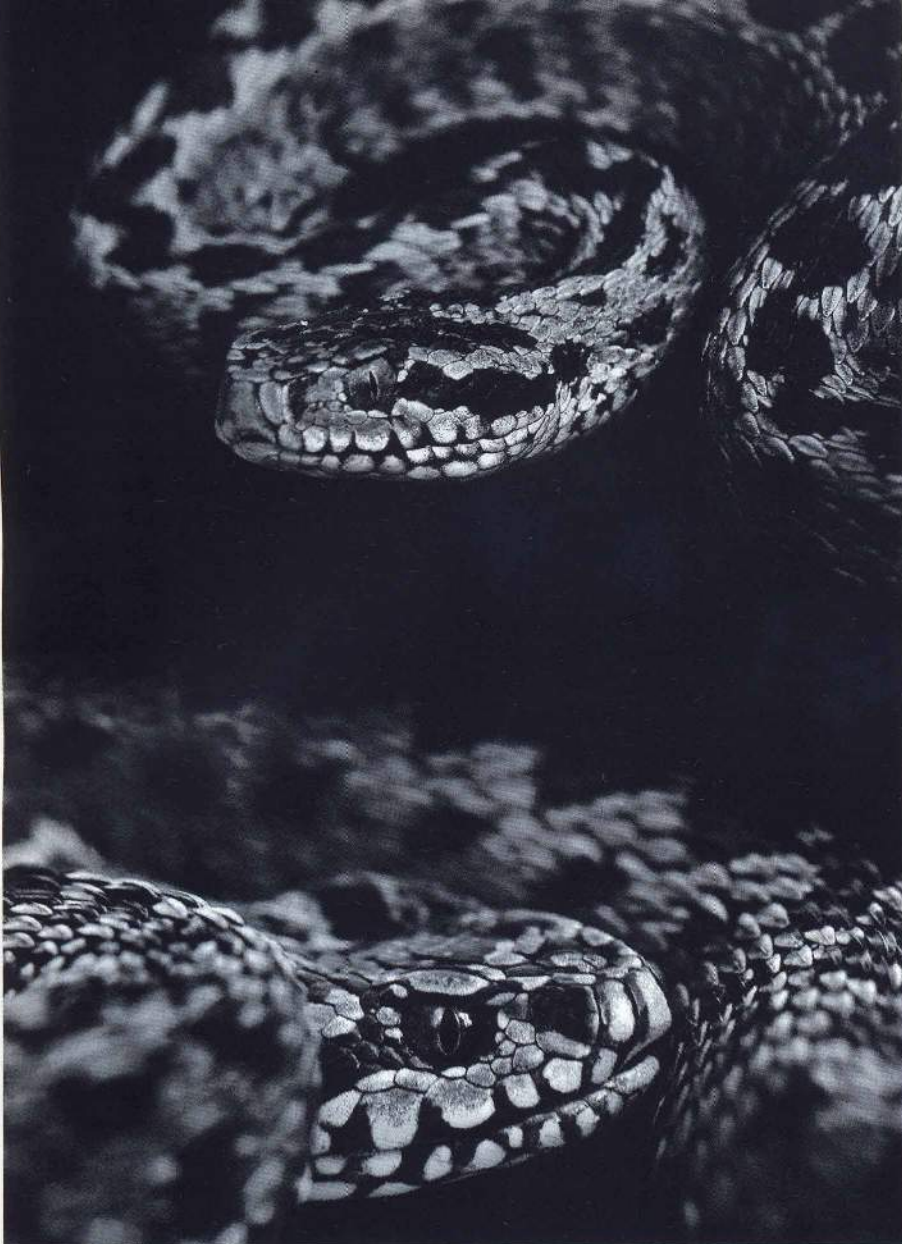
A csapat: Péchy Tamás, Halpern Bálint, Gulácsi Erika, Beke Zoltán, Koncz Attila, Szabó László

segítséget jelenthet a rákosi vipera életmódjának jobb megismeréséhez, segítséget nyújthat az esetleges beltenyésztettség felismeréséhez és ennek révén a hazai védelmi koncepciók véglegesítéséhez. De vajon hogyan? A sztyeppi vipera néhány évvel ezelőtt még az *ursinii* formakör egy tagja volt, mint a *Vipera ursinii* egyik alfaja (*Vipera ursinii renardi*) volt ismeretes. Néhány évvel ezelőtt azonban faji rangra emelték (*Vipera renardi*), bár ennek általános elfogadása még várat magára. Ugyanakkor egyes kutatók véleménye szerint a Duna-deltában lévő populációk nem is sztyeppi viperák, hanem *Vipera ursinii moldavica*-k, mely egy köztes állapot a *rakosiensis* és a *renardi* között. A mi szempontunkból azonban ennek most nincs jelentősége, mert azt biztosan állíthatjuk, hogy a sztyeppi vipera rokon faj a mi rákosi viperánkkal, amit bizonyít például az élőhelyek bizonyos szempontból hasonló volta. Úgy gondoltuk tehát, ha minél jobban megismerjük a sztyeppi viperát, az ismereteket hasznosítani tudjuk a rákosi viperánál. Különösen kíváncsiak volnánk a beltenyésztettség kérdésre. Ebből fakadóan első lépésként kiválasztottunk két sztyeppi vipera populációt. A Duna-delta Intézet egyik munkatársától kapott információ szerint az 1-es populáció egy leszakadt, sorvadó állomány (de sajnos csak a helyszínen de-

rült ki, hogy ez nem egészen így van), míg a másik nagy, összefüggő területen élő egészségesnek tekinthető populáció. Cél volt, hogy mindkét állomány egyedeiből vért veszünk, és megvizsgáljuk, hogy van-e különbség a két genetikai populáció között.

Az expedícióban összesen 7 fő vett részt, név szerint Beke Zoltán (önkéntes), Gulácsi Erika (önkéntes), Halpern Bálint (MME), Kiss J. Botond (Duna-delta Kutató Intézet), Koncz Attila (önkéntes), Péchy Tamás (MME), Szabó László (Aves Alapítvány).

Vizsgálati módszerek: A két élőhelyen, szeptember 24. és 26. között, valamint szeptember 28. és október 1. között napi rendszerességgel szisztematikusan kerestük a közeli élőhelyen feltehető sztyeppi viperákat. A keresés során 6 fő egymástól 2-3 méter távolságban, egy frontvonaltal haladt végig a területen. A megtalált viperák helyét egy jelölőkaróval megjelöltük, illetve GPS segítségével felvettük a földrajzi koordinátákat (állatok megtalálási helyei függelékben található ábrákon látható). A begyűjtött állatokat a vizsgálatok elvégzése miatt a közeli táborhelyre szállítottuk. A kigyókról egyedi azonosítás céljából fényképfelvételeket készítünk. Minden egyes példányról elkészült a teljes testet felülről, a fejétőt, a torkot és a bal, illetve a jobb arcot bemutató

felvétel. Az állatok testsúlyát, testhosszát, farkhosszát megmértük és megálapítottuk nemüket. Ivaruk megállapítását követően, nyilvántartási számot kapott minden egyed, ami alapján kiállítottunk egy törzslapot, melyen az egyes egyedek azonosítását elősegítő adatokat, illetve a jellemző pikkelyszámokat rögzítettük.

Élőhely: A jellemzően sík területet sókedvelő és szárazságtűrő növényzet borítja, a tengerparttal párhuzamos 100-200 m széles sávban több km hosszban. Legjellemzőbb növényfaja a tengeri szittyó, mely helyenként teljesen zárt, néhol kisebb-nagyobb tisztásokkal megszakított, kitűnő búvóhelyet biztosító, szúrós aljnövényzetet alkot. Helyenként a már-már egyhangú szittyómezőben üde színfolt egy-egy sóvirág rózsaszín virágzata. A mélyebb részeken, kiszáradt pocsolnyák medrében sziksófü alkot vöröses foltokat, míg a nem túl magas dombháton már félig zárt homoki gyep jelenik meg főleg kutyatejfélékkel. Helyenként kisebb-nagyobb bokorcso-

portok a szittyómező közepén is fellelhetők. Jellemzőek az erdőtelepítések, illetve azok maradványai, mely esetenként megosztja az élőhelyet. A homokdűnék tetejét egy szulákfaj indái hálózák be, melyek között nagy tömegben hevernek a tenger által partra sodort puhatestűek meszes vázai. Leggyakoribb faj az ehető kékkagyló, az ehető szív-kagyló és a nagy hordócsiga.

A viperák táplálékbázisául szolgáló egyenesszárnyúak közül a sisakos sáska, az imádkozó sáska és a homoki olasz sáska volt igen gyakori. Jelentős táplálékforrás a szintén gyakori fürgegyík és a ritkább sivatagi gyík is. A területen megfigyeltük még a vízisikló vad és melanisztikus színváltozatát is. A viperákkal feltehetőleg táplálkozó élőlények közül megfigyelhettünk rétihéját, szalakótát, töviszúró gébicset, fácánt és kígyászölyvet. Mivel a vonuló madarak által tájékozódási pontként használt tengerpart és csatornák között terül el az élőhely, ezért feltételezhető egyéb madárfajok időszakos, nagy tömegű je-

lenléte is. Bár nem láttunk friss túrásnyomot, de a terület közelében talált vaddisznó csontmaradványok mindenképpen a faj jelenlétére utaltak. Az élőhelyeken nem jellemző az állandó emberi jelenlét, azonban a külterjesen tartott háziállatok folyamatosan használják ezeket a területeket is. Ezek főként szarvasmarhák, illetve lovak, melyek taposással jelenthetnének némi veszélyt, de összlétszámuk ottjártunkkor nem volt jelentős. Más mezőgazdasági tevékenység nem folyik a területen. Az élőhelyek altalaja, mely főként homok és a tenger közelségének köszönhetően igen magas sótartalmú, nem kedvez semmilyen gazdasági növény termesztésének.

Eredmények: Az 1-es számú élőhelyen 3 terepnap alatt 12 sztyeppi viperát sikerült megvizsgálni. A kígyók felkutatását alkalmanként 6 fő végezte, általában a reggeli pára felszállását követően egészen napnyugtáig. Itt kell megemlíteni, hogy az időjárás kedvezett a viperák megtalálásának, mivel gyakran váltották egymást a napos, illetve a fátyolfelhős időszakok, és az éjszakák során a levegő hőmérséklete 20°C alá csökkent, így a kígyók napjuk nagy részét kénytelenek voltak a felszínen napozva tölteni. A kora délutáni órákban nem sikerült viperát begyűjteni. Ez nem jelenti azt, hogy ebben az időszakban nem észleltünk kígyókat, hanem addigra már annyira felgyorsult mozgásuk, hogy az első gyanús neszre a közeli szittyóba vagy bokor alá menekültek, ahol aztán legelszántabb erőfeszítéseink ellenére sem sikerült felkutatni őket.

A megfigyelt állatok nagy része két szittyótó közötti kis tisztáson napozott, vagy a melegebb órákban a szittyó által árnyékolt részekre húzódtak. Jellemzően olyan helyeket választottak, ahol a gyorsan felmelegedő homokos talaj kopár volt. Az ilyen helyeken mért talajhőmérsékletek 10°C-kal magasabbak is lehetnek, mint a levegő hőmérséklete (lásd ábra a függelékben). A viperák egy másik része a bokrosok közelében tartózkodott. Ezek a szúrós bokrok általában a környezethez képest kisebb magasságon találhatók, melynek következtében a bokor tövében kedvező beesési szöggel kiváló napozóhelyek vannak. Másrészt a rágcsálójáratok is sokkal nagyobb számban találhatók meg itt, mint a terület nyílt részein, búvóhelyet és feltehetőleg táplálkozási lehetőséget biztosítva a kígyók számára. Ezek a bokrosok a területet kettéválasztó földút közelében találhatók.

A 2-es számú élőhelyen 3 terepnap alatt 15 állatot sikerült befognunk. Azonban a 3 terepnap időjárása nem kedvezett a viperák felkutatásának. Megérkezésünk napján napsütéses kora őszi idő fogadta csapatunkat és a táborállítást követően a délutánt terepmunkával töltöttük. Ez idő alatt fogtuk meg mind a 15 egyedet. Az ezt követő 3 nap során esős idő, orkánerejű szél és a 10°C körüli nappali hőmérséklet lehetetlenné tette az érdemi munkát.

Az észlelt példányok a szittyótövek közelében napfürdőztek, majd később behúzódtak ezek árnyékába. Jellemző a területen, hogy még a tengertől viszonylag távol is nagy mennyiségű meszes puhatestű váz található, melyek fehérre színezik a talaj egyébként szürkés alapszínét, megnövelve a föld közelében a szórt fény mennyiségét, így a szittyó biztosította relatív árnyékban is viszonylag hamar fel tudnak melegedni az állatok. Az utolsó napon, pár percre előbukkanó nap mellett 2 állatot is láttunk ilyen "gyorsan melegedő" tisztáson, de megfogásukra tett kísérletünket nem koronázta siker.

A két populációból összesen 27 egyedet sikerült megvizsgálni. Ezek közül 12 hím és 15 nőstény volt.

A nemek elkülönítésében jól használható farokpajzsok száma a hímeknél átlag 37,9 volt, míg a nőstényeknél ez átlag 28,5 volt. A megfigyelt egyedek közül 12 az idei évben született.

Eredmények értékelése: Az összességében megfigyelt 27 állat jó eredménynek mondható, figyelembe véve a részben kedvezőtlen időjárást. Korábról nem ismert ilyen átfogó vizsgálat ezekről az élőhelyekről. Sikerült kimutatni a viperák jelenlétét a korábról ismert területeken kívüli élőhelyen is. Mind a két vizsgált populáció viszony-

lag nagy kiterjedésű területen fordul elő, valamint relatív távol az emberi zavarástól, így hasonló vegetációs és domborzati viszonyok mellett nem várnánk különbségeket közöttük. Mind a két állományból előkerültek a különböző korcsoportokat reprezentáló egyedek, mely tény garanciája egy populáció hosszú távú fennmaradásának. Időráfordítási adataink alapján azonban való-

Befogás

színűsíthető, hogy a 2-es számú populáció nagyobb egyedszámú, illetve sűrűségű, habár erről csak a vizsgálatok megisméltése után nyert visszafogási adatok birtokában mernénk teljes magabiztossággal nyilatkozni. Ezen terv végrehajtásában segíthet a Duna-delta Intézzel 2002-ben aláírt hároméves együtt-

Továbbá ezek a területek jóval nagyobb egybefüggő, szinte homogén részekből állnak, míg a hazai élőhelyekről ez már ritkán mondható el. A lényegében tengeri szittyó alkotta élőhelyegyüttes mutat hasonlóságokat a zombékos gypszerkezettel, ami mára szinte teljesen eltűnt a magyarországi viperás élőhelyekről, köszönhetően az évtizedek óta

rendszeres gépi kaszálásnak. A tengeri szittyó, vagy a zombék egyszerre biztosítja a napozóhelyet árnyékkal, zsákmányszerzéshez a leshelyet, illetve veszély esetén a gyors menekülési útvonalat.

Az időráfordítási adatok összehasonlításakor még szembeötlőbb a különbség, hiszen lényegében ugyanazt a módszert használva 50-100-szor hamarabb bukkantunk viperára a vizsgált élőhelyeken, mint az otthon régóta monitorozott területeken. Ez a különbség tovább erősíti azon félelmünket, melyet régóta hangoztatunk, hogy a magyarországi viperás élőhe-

Elengedés előtt

Szabó László felvételei

működési megállapodás, mely a sztyeppi vipera vizsgálatához szükséges intézményi támogatás garanciája.

A Duna-deltában nyert adatainkat összevetve a rákosi vipera több évre visszanyúló vizsgálata során nyert tapasztalatainkkal elmondható, hogy mind a két élőhelyen jóval kisebb mérvű az emberi zavarás, mint a magyarországi viperás élőhelyek bármelyikén.

lyeken igen negatívak a folyamatok. Szintén ezt támasztja alá, hogy a Romániában megfigyelt állatok több, mint 60%-a azévi vagy 1 éves fiatal volt, míg az utóbbi években megfigyelt rákosi viperák esetében ez a szám – nagyon alacsony egyedszám mellett – jóval alacsonyabb volt, subadult példányok szinte teljes hiánya mellett.

Szalonkanász a Barkóföldön

2001. március 14-15.

Katona Csaba

Megpakolt hátizsákkal kapaszkodom az ózdi, Gyári-temető sírhantjai között. Zöldikék, erdei pintyek, énekes- és fekete rigók énekétől hangos ez a nyugodt kis hely. Az itt fészkelő balkáni fakopáncsot egy nagy jegenyenyár törzséről hallom, aztán meg is látom. Olyan közel végzi tevékenységét, hogy nem tudom megállni, hogy meg ne próbáljam lefényképezni. Lepakolom a közel húsz kilogrammos hátizsákomat, és a tetején lévő szettáskámból elővarázsolom a 100-400 zoom objektívvel felszerelt Canon vázamat. A hosszú villában végződő hegymászóbotomat a megfelelő magasságba húzom és közelítek a fa felé. Természetesen amíg csak úgy, minden cél nélkül figyelgettem nyugodtan pepecselt előttem, de mikor már a géppemmel közeledek felé egyből a fa másik oldalán terem és jóval magasabban a fa tetején marad át az én oldalamra. Lemondok a balkáni fakopáncs fényképezéséről és indulok tovább. Amint kiérek a gerincre egyből arcon vág az erős szél. Végighaladok az Ózd szívébe nyúló hosszú ormon a Cipó-tető

A szerző a táborhelyen

Váratlan találkozás

A szerző felvételei

felé. A Lamfő meredek füves oldalain az erdei pacsirta jellegzetes énekét hallom, a völgy felett pedig egy örvös galamb húz át. Örvös galambot most látok az idén először. Csodálatos panoráma tárul a szemem elé a Lamfő füves tetejéről, ahonnan Ózdot, és az Ózd környéki dombvidék egyöntetű, a tenger hullámaihoz hasonló táját végig lehet látni. Köles-hát akáccokkal és gyümölcsfákkal meghintett füves ormán visszaereszkedem Ózd külső, Hódoscsépánynak nevezett városrészébe, mely még őrzi régi falusi vonásait. Átkelek a Hódos-patak megduzzadt vizén, és az itt már tekintélyesre szélesedett völgyteknő nagy nádfoltjai mellett cigánycsukok fogadnak. Ők is megérkeztek tehát. Elérem a Razaj-völgy bejáratát, ahonnan a Hódos-völgy sík feltöltött részéről megkezdem az emelkedést. Amint délre Arló suvadástól szaggatott sárgán meredező homokfalai felé pillantok, bal fülembe a mezei pacsirta, míg a jobb fülembe a Lop-hegy bozótos facsoportokkal tarkított oldala felől az erdei pacsirta énekétől vibrál a levegő. Furcsa egyveleg, mely csodaszép koncertté olvad össze. Razaj forrásából megtöltöm az üvegemet, mert vízhez már csak holnap jutok, hiszen tervszerint végig tetőkön halad az utam. Az Ózd és

Borsodszentgyörgy között húzódó zezugos sztyeppés dombháton az erdei pacsirta éneke több helyről is szól. A csodaszép tiszta időben a tetőkről az Északi-Kárpátok vonulatai tisztán látszanak. Az Alacsony-Tátra Király-hegyi csoportjának hófedte havasi zónája karnyújtásnyira érezhető, a tetején lévő TV tornyot szabad szemmel is látom. Magas-hegy aljában megállok pihenni, és ekkor látom, hogy a Gubonna füves oldalain egy fiatal szarvasbika vágtazik. Valószínű mihamarább a zárt erdő takarásába akar érni. Úgy gondolom, ha tartja az irányt, pont mellettem fog elhaladni, ezért a fényképezőgépet elővéve várom a dűlőút menti bokrok takarásában. A bozótok és fák szövvényén keresztül látom, hogy a menetrend szerinti szarvasom pontosan érkezik. Az út szélén megáll, és mint az ember a forgalmas úton való átkelés előtt jól szétnéz, de ekkor már kattán is a fényképezőgépem zárszerkezete, és a szarvas eltűnik a Magas-hegy oldalát borító akácok között. Mire elérem Járnokfőt, az erdei szalonka megfigyelési helyemet, bizony már 17 óra van, ezért a táborom gyors felállításával foglalkozom. Táboromat a hegytető egy kis tisztásán, fiatalos és szálerdő találkozásánál ütöm fel. Mire a nyugati égbolton a nap vörös csíkja megjelenik, áll a sátram berendezve és én az előttem hullámzó erdős háta megkapó képében gyönyörködöm. A tető alatt nem messze egy nagy hagyásfa, áll a fiatal derékig érő tölgy csemeték között. Ez alá telepedem le, hiszen köztudott, hogy a szalonkák valami atavisztikus erőből mozgatva vonzódnak az ilyen magányos fákhöz, de köztudott, hogy az ember is így van ezzel. A nyugati horizonton egyre lejjebb csúszó nap korongja végül teljesen eltűnik, de egy csodaszép színes szalag sokáig ott lebeg a látóhatár felett. A fák körvonalai még jól látszanak, mikor a Járnok-völgy irányából egy macskabagoly jajgatása hasít a levegőbe. Az erősen fogyó teliholdtól nem messze az esthajnalcsillagként ismert Vénusz fényes gömbje is láthatóvá válik. Már a fekete rigók is csak imitt-amott motyognak, mikor hirtelen szinte a semmiből, a tetőn lévő sátram irányából három kergetőző, cippogó szalonka jelenik meg és mellettem elhaladva a völgy felé eltűnnek. Még egy darabig hallom őket amint a völgybe viháncolnak, aztán csend. Már teljes sötétség van, mikor elindulok a

sátram felé, de a nyugati horizont egy keskeny sávján a nem régen lebukó nap még egy szép, de egyre keskenyedő színes szalagja ott lebeg. Ekkor a tető irányából a horizont keskeny bíbor szalagját követve, lassan komótosan korrogva egy magányos szalonka száll át. Aztán csend, csak a járnoki macskabaglyok huhogása hallatszik.

Hajnal 4 órakor már fent vagyok. Kidugom a hálósákomból a kezemet és érzem, hogy igencsak lehűlt a levegő. Ez nem is csoda, hiszen szikrázón tiszta, gyönyörű csillagos éjszaka volt, ami a kisugárzást, így a lehűlést elősegítette. Azon morfondírozom magamban, hogy most már tényleg ki kéne mászni, mikor úgy 5 óra tájban, közvetlen a sátram felett két szalonka vág át nagy cippogások közepette. Olyan közel szálltak át felettem, hogy a sátram vékony anyagán keresztül még a sziluett képüket is láttam. Gyorsan kiugrok a hálósákomból. Sietésgemben majdnem feldöntöm az egész sátrat. Először meztláb ácsorgok, de aztán gyorsan zoknit, bakancsot húzok, mert bizony kint igencsak mínuszok vannak. A sátram alját harminc centiméter magasságban vékony jégréteg borítja. Az éjszaka erős talaj menti fagy volt, melyet a jó hálósákomban szerencsére egyáltalán nem éreztem. Egyre gyorsabban világosodik és szalonkát nem látok többet. A keleti égbolton megjelenő hajnalpír a tegnapi esti lemenő nap színei mögött semmivel sem marad el. Mire mindent összepakolok a nap már teljes terjedelmével megjelenik a horizont felett, és az előttem hullámzó reggeli ébredés előtt álló ködös-párás dombvidéket kezdi egyre jobban megvilágítani, és melengetni. A rigók, csuszák, fakusok, cinegék, zsbongásától visszhangzik a táj. A vidék összes fakopáncs faja is munkához lát, de a mindenhol jelenlévő egerészölyvek és hollók is már úton vannak. Kémének-tető felett egy héja hím végzi furcsa körözését, mely akár egy mutatványnak is beillene. A fekete harkály dobolása és a kék galamb bűgása szinte minden bükkös erdőreszből hallatszik. A tölgyesekben a közép fakopáncs nyávogása is jellegzetes, és egész nap folyamán legalább tíz helyről is hallok. Pár órába beletelik, mire elérem a Gyepes-völgy főjét és letelepszem a Remete-völgy egy kiugró ormára. Jobbra tőlem a dombvidék legmagasabb hegyei, az 529 méter magas Vajdavár és az 543 méter magas Ökör-hegy. Elöttem a Remete-völgy egy idős bükk csoportján fenyőpinty, meggyvágó és fenyőrigó csapatai üldögélnek. Arrább, egy magányos bükkön egy holló pár pózolását, magamutogatását figyeltem. A völgyből a szürke küllő jellegzetes, lassan elhaló hangját hozza felém a szél. Leereszkedem az északnak futó völgy talpára, ahol már virít az egyik ritka védett növényünk, a fehér acsalapu. A terület sajátos mikroklimájából adódóan magashegyeségi és kárpáti elemek is otthonra találnak, mint az előbbi fehér acsalapu, a sugár kankalin, vagy az ikrás fo-gasír. Lassan

indulnom kell, mert Ózdig még hosszú út áll előttem.

A Gyepes-völgy tölgyeseibe már a vörösbegy, és a csilpcsalpífűzike is megérkezett, az idős lucosokban pedig hegyi fakusok és sárgafejű királykák matatnak. A keserű völgyi erdészház mellett megkezdem ismét a kapaszkodást Cse-terna felé. Itt meg kell említeni egy olyan földtani érdekességet, ami mellett még egy madarász sem mehet el közömbösen. Az erdészház, kb. 100 éves homokkőbe vajt boros pincéjének a végében cseppkőképződés indult meg. Mivel a cseppkőképződés általában mészkő hegységek privilégiuma, jó tudni, hogy ilyen is van. Most már térjünk vissza a madarak világába, mert Keserű öreg bükkösében egy fehérhátú fakopáncs tojó kutat. A tölgyes tető egy bozótos részén először csak érzem, majd sikerül meg is látnom a vaddisznó kondát, ami nagy fűttatások közepette elviharzik mellettem a völgy felé. Tölgyesek, bükkösök és sztyeppés dombhátak érintésével Borsodnádásd és Járdánháza között ismét elérem a Hódos-patakot, és azon átkelve már nemsokára az Arlói-tó suvadással keletkezett víztükre mellett állok. Sajnos az urbanizáció teljesen megnyomította ezt a csodálatos környezetben keletkezett ritka természeti kincsünket. Az engedély nélkül víz szélére épült víkendházak a szó legszorosabb értelmében véve teljesen körbefogják, megfojtják ezt a kis tavat. Száracsákat, pár darab tőkés récét tudok csak rajta felfedezni, de nem is számítottam másra. Már alkonyodik mikor ismét elérem az Ózd felett magasodó Cipó-tetőt, ahol tegnap is elhaladtam. Figyelem a lámpák fényébe vibráló várost, mikor ismerős nesz üti meg a fületem, majd lassú, komótos szárnycsapásokkal egy szalonka hím evez át előttem korrogva.

A Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány
pályázatot hirdet Csákvár-Fornapuszta telephelyen
Természetgazdálkodási ágazatban lévő álláshely
életformaszerű betöltésére, házaspár részére

Amit elvárunk:

A pályázó férfi képzettsége mezőgazdasági, vagy természetvédelmi, vagy erdész, vagy vadász. Lehetőség van a házastárs, háziasszonyként történő alkalmazására a Közalapítvány idegenforgalmi tevékenysége során, valamint előny az állattartásban való jártasság.

A munkavégzés a Zámolyi-medencében található természetvédelmi terület működtetése keretében történik, mezőgazdasági, vagy természetvédelmi, vagy erdészeti (képzettségtől függően) munkakörben.

Amit biztosítunk:

A Közalapítvány a Fornapuszta tanyán szolgálati lakást, állattartási és földművelési lehetőséget biztosít megegyezés szerint.

Várjuk azon lakással rendelkező, rendezett körülmények között élő, leinformálható házaspár jelentkezését, aki a fenti feltételeknek megfelel, és egy lelkes csapat tagjaként szeretne a természet védelméért munkálkodni.

Jelentkezés határideje: 2003. február 28.
Feltételeket igazoló önéletrajzot az alábbi címre küldjék:
Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány
8083 Csákvár, Kenderesi u. Geszner-ház
Érdeklődni: 22/354-420

Felhívás

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület meghívására a

**VI. Nemzetközi Ragadozómadár és Bagoly Konferencia
2003. május 8-23**

között Budapesten kerül megrendezésre.

A Konferenciát a Nemzetközi Ragadozómadár és Bagoly Munkacsoporttal közösen szervezzük.
(WWGBP)

Helyszíne: Hotel Agro 1121 Budapest, Normafa u. 54.

A konferencia sikeres lebonyolítása érdekében angolul beszélő önkéntesek jelentkezését várjuk.

További információ: Bagyura János
Mobil: 06 /30- 251-0884
E-mail: bagyura.janos@freemail.hu

Még egyszer a sárgarigóról

Az év madara volt 2002-ben

Halmos Gergő

(Az év madara program elsődleges célja, hogy ráirányítsa a figyelmet egy-egy fajra, vagy fajcsoportra. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az év lejártával el kellene "felejtünk" az adott fajt. Halmos Gergő olyan érdekességeket közöl madarunkról, melyek a faj bemutatásakor nem kerültek szóba. Ezzel is szeretnénk kedvet csinálni ahhoz, hogy figyeljünk a sárgarigót továbbra is, és gyűjtünk róla adatokat. A szerk.)

A sárgarigó (*Oriolus oriolus*) a Palearktikum jelentős területén elterjedt költő faj, keleten egészen az Altáj hegység és Indiáig. Európában fészkelő területének északi határa Dániától, Dél-Svédországon keresztül Délkelet-Finnorszáig és tovább keletre a 60. északi szélességen Szibériáig terjed. Dél felé a költőterület eléri a Mediterrániumot, Korzikát és Szicíliát is beleértve.

A sárgarigó európai állománya az ismert adatok alapján stabil, 1-4 millió pár közé becsült és jelentős állománycsökkenésről nem tudunk. Az 1970-90 közötti időszakban Belgiumban, Észtországban, Finnországban, Németországban, Görögországban, Lichtensteinben, Hollandiában és Ukrajnában 20-50% közötti állománycsökkenést mutattak ki, Nagy-Britanniában kis állománya enyhe növekedését tapasztalták, míg Norvégiában ebben az időszakban jelent meg, mint új fészkelő faj. Az állománycsökkenések oka pontosan nem ismert. Németországban valószínűleg az élőhelyvesztés rovására írható. Minden bizonnyal jelentős hatása van a populációra a mediterrán területeken, elsősorban Görögországban folytatott vadászatnak, de ennek mértékét nem ismerjük pontosan.

A hazai állomány alakulásáról keveset tudunk. Az 1970-90 közötti időszakban ismereteink alapján az populáció

nagysága jelentős mértékben nem változott. Az MME által 1999-ben indított Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) program keretében pontosabb információkat kaptunk a faj állományának alakulásáról. Az első két év eredményei azt mutatják, hogy a sárgarigó egy szélesen elterjedt faj, a vizsgált területek átlagosan 79%-ban fordult elő a felmérés első két évében. Az egyedszám-változásra adott becslés alapján 1999-2000 között a faj állománya 12%-kal csökkent, elsősorban Budapest, Pest megye, illetve az észak-magyarországi régióban mutatható ki a csökkenés.

Péchy Tamás felvétele

A sárgarigó vonulásáról a madárgyűrés eredményei és a megfigyelések alapján a következőket tudjuk. Telelő területe a Saharán túl Kameruntól a Közép-Afrikai Köztársaságon és Zairén keresztül Délkelet-Kenyáig, és dél felé egészen Kelet-Namibiáig terjed. Kivételesen egyes példányok eljuthatnak délen egészen Dél-Afrikáig is. Kóborló példányokat már megfigyeltek az Indiai-óceánban fekvő Aldabra-szigeteken is. A téli megfigyeléseket nehezíti, hogy ugyanezek a területek él az afrikai sárgarigó (*Oriolus auratus*), amivel könnyen összetéveszthető.

A faj elsősorban éjszaka vonul. Az őszi vonulása korán, már július végén elkezdődik és szeptember elejére a leg-

több madár elhagyja költőterületét. Az augusztusi adatok közül a legtöbb Olaszországból, míg a szeptemberiek Görögországból származnak. Tavasszal későn kezdi meg vonulását, a telelőterületeket csak március-áprilisban hagyja el. Európában vonulásának csúcspontját május elején éri el. A közép-európai populációk valószínűleg hurokvonulók, ami azt jelenti, hogy ősszel keletebbi útvonalat használnak, mint tavasszal. Ezt hazai adataink is megerősítik.

A sárgarigó hazánkban elég kis számban jelölt faj. Évente 100-nál kevesebb madárra kerül gyűrü. A Magyarországon jelölt madarak közül eddig összesen 16 került meg külföldön. Ebből 11 Görögországban és 1 Albániában az őszi vonuláson, az augusztus vége – szeptember közepe közötti időszakban, míg tavaszi vonuláson került meg 2 példány Olaszországban és 1 Tunéziában. A megkerülések 6 esetben bizonyosan vadászat következményei, míg a többi eset körülményei nem ismertek, de nagyon valószínű, hogy szintén a mediterrán területeken sajnos a

mai napig igen jelentős vadászati tevékenység eredményei. A megkerülési adatok nagy része a század első feléből származik. 1974 óta csak 4 külföldi megkerülés ismert. Külföldi gyűrűvel jelölt sárgarigót még nem jelentettek vissza hazánkba. Egy 1913. június 13.-án fiókaként Szeged közelében jelölt madarat 14 év 10 hónap és 15 nap múlva jelentettek vissza a szicíliai Alcamo településről.

Ez az eddig ismert leghosszabb életű sárgarigó hazánkban, ami európai viszonylatban is kiemelkedő adatnak számít.

Fontos, hogy minél többet tudjunk meg e színpompás madarunk állományának alakulásáról és vonulásáról.

Új remény amerikai darvak számára

Dorogman László

Tavaly (2002!) októberben szokatlan légi alakzat kelt útra Wisconsin állam szívéből, Necedah város közeléből az Egyesült Államok déli partvidéke, pontosabban Florida nyugati partja felé. A csoport 16 fiatal lármás daruból (*Grus americana*) és négy szuperkönnyű, egymotoros repülőgépből állt. A tervek szerint a csoportnak december második felében kellett elérnie úticélját, a Mexikói-öböl keleti partvidékét. A légi csoportot, amely naponta 40-140 kilométert tett meg, a földön szerelő- és lakókocsik kísérték, fölkeszülve minden eshetőségre. A madarak megmentésére csak

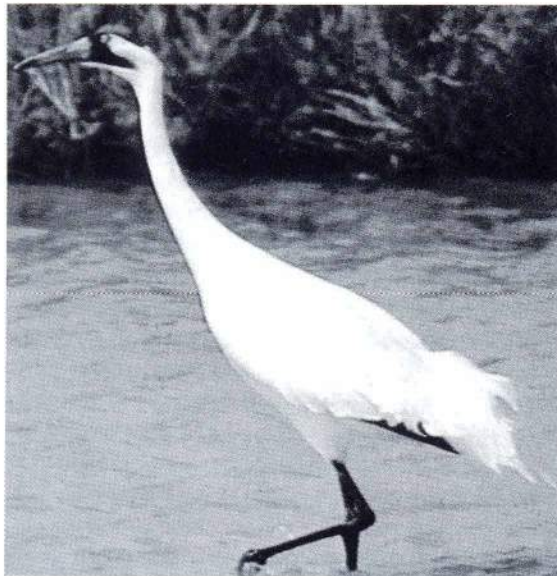
2002-ben mintegy hatmillió dollárt áldozott az 1999-ben kilenc madárvédő egyesület összefogásával létrehozott Whooping Crane Eastern Partnership. (A whooping crane a lármás daru angol neve.) Így érthető, ha semmit sem bíztak a véletlenre.

A szervezet célja a darvak állományának növelése. A *Grus americana* ugyanis a legritkább a Földön élő 15 darufaj közül. (Ezek kétharmada veszélyeztetett, illetve kihalástól fenyegetett fajként szerepel a nemzetközi jegyzékben.) A lármás daruból kevesebb, mint 200 példány él a szabadban, mégpedig a kanadai Alberta tartomány északi határán, Wood Buffalo térségében. A nagytestű madarak minden ősszel délre költöznek, hogy a Mexikói-öböl nyugati partján, Texas állam déli csücskében töltsék a telet.

Az Egyesült Államokban 1993 óta folynak kísérletek a lármás daru visszahonosítására. Florida középső részén, a Kissimmee prérin minden évben 20-30 fogságban kikelt, ám emberekkel való közvetlen kapcsolat nélkül fölnevelt fiatal darvat engednek szabadon. Az eddig elengedett 200 madár közül azonban alig 80 van már csak életben: a többi rókák és hiúzok zsákmánya lett. Ennek oka az, hogy e madarak nincsenek kellően felkészítve a szabadban való önálló életre. A tojások állatkerti költőpároktól származnak.

Ezen a téren változás ígérkezik: 2002-ben első ízben járt sikerrel egy Floridában megtelepedett darupár költése, az öreg madarak fölneveltek egy egészséges fiókát. Ez az első, az Egyesült Államok területén ember közreműködése nélkül kikelt és kirepült lármás daru fióka 1939 óta. A sikert országos üdvölgzés kísérte, elvégre a *Grus americana* – ritkaságára való tekintettel – csaknem olyan tiszteletnek örvend az Egyesült Államokban, mint az ország címermadara, a fehérfejű rétisas.

A patuxenti kutatóközpontban – ludakkal, hattyúkkal és kanadai darvakkal végzett sikeres visszavadtítás után – 2001-ben kezdték meg a kísérleteket a lármás daruval. Mintegy tucat darutojást helyeztek el a keltetőgépben, amelynek egyetlen melegét öreg madarak hívó hangja és repülőgépmotor zúgása egészítette ki. A kikelt fiókákat fehér "darujelmezbe" öltöztött emberek etették. Amíg a madarak nem váltak röpképessé, szuperkönnyű repülőgépet utánzó, daruhangokat

hallható szerkezet vezette őket a földi "kirándulások" során. Emberi hangot egyáltalán nem hallottak a fiókák.

2001 őszen nyolc fiatal daru tette meg az utat ötven nap alatt Patuxent-től Floridáig – természetesen emberi "vezérlettel": a kísérők egy szuperkönnyű repülőgépen ültek, olyanon, amelynek látványához a darvak még

röpképtelen korukban hozzászoktak. A madarak a Chassachowitzka természetvédelmi területen teleltek át: ötven éltek túl a téli hónapokat, majd tavasszal mindössze hét nap alatt repültek vissza Wisconsin államba. A tollazatukba rejtett miniatűr rádióadók segítségével a föld kísérők pontosan nyomon tudták követni a madarak útját.

2002 őszen már 16 daru kelt útra. A csoportot négy könnyű repülőgép vezette, fölöttük pedig egy ötödik gép repült, szemmel tartva az esetleg leszakadókat. A darvak többnyire leartott gabonátblákon szálltak le éjjeli pihenőre. Habár nem mindig sikerült az összes madarat a repülőgépek szélárnyékában tartani, útközben egyikük sem repült elektromos távvezetéknek. November elején négy napon át sűrű esőzés és erős szél akadályozta a vonulást, amely többnyire 100 és 300 méter közötti magasságban zajlott; időnként azonban a "vezérmadarak" 1200 méterre is fölemelkedtek.

Eközben novemberben megérkezett a texasi partvidékre a kanadai darupopuláció mintegy 180 tagja, köztük több mint egy tucat azévi fióka. A két fiatal lármás daru pedig, amelyeket 2001-ben sikerült visszavadtítani, kanadai darvak társaságában útra kelt Necedahból Florida felé. Ha így mennek tovább a dolgok, valószínűleg nem kell többé attól tartani, hogy a lármás darvak helyzete még egyszer olyan siralmasra fordul, mint 1941-ben. Akkor mindössze 21 példány élt e fajból a Földön. Abban viszont, hogy lesz-e valaha ismét 1400 szabadon élő egyede e fajnak, mint azt az 1860-ban végzett daruszámlálás tanúsítja, még a legoptimistább daruvédők is kételkednek.

Az első szirti sas

Bárdos Deák Péter

1983. április 7-én a hideg széltől meg-gémberedve ültem a Nagy Péter Mennykő szeles sziklacsúcsán Vince Bea és Takács Attila társaságában. Parlagi sast szerettünk volna látni. A régi fészkek a szemközti hegyoldalban tőlünk vagy másfél kilométerre lehetett. Kicsiny pontként még szabad szemmel is kivehető volt egy dózerút szélén a lombnélküli fák között. Ha nem a fészket figyeltem, akkor leginkább jobbfelé tekintgettem. Két éve onnan siklott ki a parlagi sas, oly közről, hogy alig fért bele a távcső látómezejébe. Pár pillanattal később kirobbant utána egy kerecsensólyom fölé szállt a sasnak és rávágott. A parlagit ez túlzottan nem zavarta meg, sashoz méltóan viselkedett: észlelve a támadást, nyakát kinyújtva, fejét oldalra fordítva figyelte a sólymot, majd mikor az rávágott, jobb szárnyával egy nagyot csapott fölfelé. A kerecsen egy kecses szárnymozdulattal kikerülte a "pofont", de azután már illő távolságban maradt, így siklottak tovább a fészkek irányába.

Ezek az emlékek leginkább arra jók, hogy elűssük az időt a "sasfigyelés" alatt, amikor nap mint nap, órákon keresztül nem lát semmit az ember. Az elmúlt 20 évben tapasztalhattam, sasra várni meglehetősen unalmas és gyakran sikertelen vállalkozás. Azon a zempléni túrán igen nagy szerencsénk volt, alig fél nap üldögélés után megjelent a sas és kiterjesztett szárnyal körözni kezdett a völgyben. Lélegzet visszafogva, mozdulatlanul néztük az alattunk szálló hatalmas madarat, mert viszonylag közel volt, és ahogy oldalt siklott, tisztán láthattuk a széles, piszkosszürke sávot a farkában. Középkorú szirti sas volt! Egy-két perc után eltűnt, de egy óra múlva újból megjelent, és ismét körözni kezdett. Ezután indultunk szálláshelyünkre, de szürkület előtt a Vajda-völgy aljából még láttuk egyszer, amint összehúzott szárnyakkal sebesen siklott a Nagy-Péter Mennykő irányába. Később találkoztunk egy pár fős kiránduló csapattal, akik büszkén újságotlák, hogy napközben a Pengő-kő környékén szirti sast láttak.

Ekkor még nem gondoltam komolyan arra, hogy a megfigyelt szirti sas esetleg fészkel, hisz ez a madár mint költőfaj már rég kipusztult hazánkból, még kóborlóként is ritkán került szem elé.

Ennek ellenére másnap reggel újból a Vajda-völgy felé vettük utunkat. Először a parlagi régi fészket néztük meg, ami üres volt. Utána a Szarvas-kő szikláira ültünk ki, ahonnan jó rálátás nyílt a völgyre és a szemközti tornyosuló Nagy-Péter Mennykőre. Több óras várakozás után két ízben is megjelent a szirti sas a hegytető felett, messziről, de jól láthatóan mutatta magát. Dél felé indultunk el, hogy a Nagy-Péter Mennykő nyugati oldalát megnézzük, mert mindig abban az irányban tűnt el a sas, és arra gyanítottunk egy holló párt is – akkoriban jóval kevesebb költött belőlük, mint mostanában. A Susulya-tető oldalában és a Kis-Tokár gerincén mentünk végig a Pengő-kő irányába, mikor egy kisebb kaptatóra feljutva hatalmas fészket pillantottam meg az előttünk elterülő öreg bükkerdőben. Távcsővel nézve nekem úgy tűnt, hogy egy madárfarok vége lóg ki a fenyőgallyakkal megpakolt fészkekből, de társaim esküdtek, hogy az csak egy fadarab. Ezt erősítette meg, hogy bár közelebb mentünk a fához, de nem ugrott ki a fészkekből semmi. Behúzódtunk a gerince telepített fiatal fenyvesbe, úgy, hogy a kefe sűrűségű erdőből csak egy kis lyukon lássunk ki a mintegy 100 méterre lévő fészkekre. Leshelyünk csaknem egy magasságban volt a fészkekkel, melynek az egyik nagy tartóágat erősen "lemeszelték" a még ismeretlen madarak. Néhány órát üldögéltünk a fenyves takarásában, de nem volt mozgás. Lementem a fa tövébe megnézni, hogy mászóvas nyoma látható-e a kérgen, de a törzs érintetlen volt, így biztos voltam benne, a Madártani Egyesület munkatársai még nem ismerték ezt a fészket. Viszont mikor visszamentem a fenyveshez, távcsővel már tisztán lehetett látni, hogy a fészkekben egy sárgás-barnás fej lapul, pontosabban miniket figyel. Ezután rövid vitát folytattunk,

hogy kiugrasszuk-e a madarat vagy sem (ez akkoriban elég bevett szokás volt a ragadozómadár fészkek monitoring munkánál). Végül abban maradtunk, hogy a kiugraszts elleni természet- és madárvédelmi érvek tulajdonképp helytállóak, de biztosak lehettünk benne, ha bejelentem a költést, a fát azon nyomban megmásszák (később így is történt). Azonkívül, enélkül igen nehezen fogjuk meg tudni, hogy tényleg szirti sast találunk-e. Társam egy fával rávágott a törzsre, a sas lomhán leugrott, figyeltünk, én fényképeztem, s utána mindannyian megesküdtünk, hogy a madár farka fehéres, végén vastag sötét sza-

A szerző felvételei

laggal – tehát szirti sast találtunk! Ezután indultunk szállásunkra, hitetlenkedve, mint aznap este naplómban is írtam: "Még mindig nem tudom elhinni, hogy szirti sas fészkeljen nálunk, hisz évtizedek óta csak ritka kóborlóként látják, ha egyáltalán látják!"

Másnap hajnalban keltünk és indultunk a fészkekhez, néhány bizonyító fotót akartam csinálni. A leshelyet a fenyvesből közelítettük meg, és a kotló tojó bár gyakran nézett az irányunkba, nem ugrott le. Megérkezésünk után szinte rögtön berepült a hím, de csak rövid ideig maradt, a fenyves rései közt mindössze 2 képet tudtam csinálni. Később csak egyszer jött vissza, akkor is a fészkek melletti fára ült fel. Kora délutánig maradtunk, addig a tojó a fészkekben mozdulatlanul lapult és távozásunkkor sem ugrott le. Ezzel be is fejeztük a zempléni túránkat, másnap délelőtt indultunk haza Budapestre.

A fészket egy héttel később jelenttem be a Madártani Egyesület Költő utcai irodájában Haraszthy Lászlónak. A hír nagy meglepetést keltett, ők is látták a revírfoglaló madarat, de fészket nem sikerült megtalálniuk, azt a gerinc túoldalán keresték.

A szirti sas első fészkelése – mint később a Központban elmondták – sikertelen volt, valószínűleg ivaréretlenek voltak a madarak. A következő évben pár kilométerrel távolabb újból sikertelenül próbálkoztak a költéssel egy dózerút szélében álló fán, és hogy a "saskeresők" életét megkeserítsék, a harmadik évben is újabb fészkekbe költöztek néhány hegyoldalra.

1985. június 18-án délután 5 napi keresés után pillantottam meg a madarakat Kocsis László társaságában. A két öreg szirti sas feltűnően sokat mozgott a területen, tartották a revírt, és szürkület előtt mindkettő felült egy sziklacsúcson álló száraz fa ágaira – nem mindennapi élménnyel ajándékozva meg minket. Másnap a két öreg mellett feltűnt egy fiatal szirti sas is, melynek a farkcsíkja és szárnytükrei vakítóan fehérek voltak – ez a madár csak azévi lehetett! Az öreg szirti sasok nem bántották a fiataalt, az békésen lavírozhatott a revírben, mélyen lerepülve a völgybe. Emiatt biztosak voltunk benne, hogy az évben sikeresen költöttek a sasok.

A madarak olyannyira egy területen mozogtak, hogy – mint később kiderült – meglehetősen pontosan meg tudtuk be-

csülni a fészkek helyét. A fészkekre azonban nem mentünk rá, mert nem akartunk fölösleges zavarást kelteni – bevalom, néha úgy gondoltam, az első két év sikertelen költéséhez az is hozzájárulhatott, hogy mind én, mind a Központ munkatársai is megzavartuk a kotló madarat.

Nyári elfoglaltságaim miatt csak augusztus végén jártam az Egyesületben, és akkor derült ki, hogy ők nem találták meg a szirti sas új revírjét, így a fészkelésről addig semmilyen információjuk nem volt. Sajnos a sikeres költést nem fogadták el bizonyítottként, de a leírásom alapján a következő évben megtalálták a revírt és a fészket. Hivatalosan a szirti sas 1987-ben költött először sikeresen, épp ezen a helyen – és azóta is számos alkalommal költött itt, emiatt nem adjuk meg a hegyoldal nevét.

A szirti sas Vajda-völgyben megtalált első fészket a sasok a következő években gyakorlatilag nem használták. Tudomásom szerint váltó fészkeként 1991-ben próbálkoztak benne sikertelen másodköltéssel. Ennek egyik oka a megnövekedett turistaforgalom lehet, a kék jelzés meglehetősen közel vezet el a terület mellett. Ami ezután a fészkek környékén történt, az jól jellemzi az erdészet sokak által bírált tevékenységét. 1993-ban fakitermelés kezdődött a Vajda-völgyben, számos fölfelé kanyargó dózerutat vágtak az oldalban. Egy utat a fészket tartó fa mellett is elvezettek, és a fészkek közvetlen környékén kivágtak néhány fát. 1999-ben pedig az óriás bükkfa tövével már két dózerút keresztezte egymást, feltehetően örökre lezárva a sasfészkek történetét.

NATURA 2000 vándorkiállítás

Kedves Tagtársak!

A KöM Természetvédelmi Hivatala és az Európai Bizottság Phare Access Micro pályázata támogatásával 2002-ben indult Natura 2000 vándorkiállítás és a hozzá kapcsolódó szemléletformáló programok 2003-ban tovább folytatód-
nak.

A 4 kiállítási anyag 2002. októbere óta a hét magyarországi régióban több mint 15 helyszínen volt látható. A régiós központokban megnyíló kiállításokat a régió nemzeti parkjai és az MME képviselői közösen nyitották meg sajtó fórumok jelenlétében.

A kiállítással és a hozzá kapcsolódó ingyenes kiadványokkal kapcsolatban országshozza egyre növekszik az érdek-

N A T U R A 2 0 0 0

lődés. Amit az is jelez, hogy a kiállítás anyagát bemutató kiállítás vezető kiadvány 3000 példányra már elfogyott, ezért további 5000 példány újrainyomása történt meg.

A kiállítások kötött programja 2003. március 31.-ig tart, ezután szemléletformáló céllal bármilyen szervezet, oktatási intézet rendelkezésére áll, aki a kiállítás szállítási költségét fedezni tudja.

További információ a kiállítással kapcsolatban a régiós koordinátoroknál:

"Központi Régió" –

Tarján Barna (Tel.:20/321-3357)

"Észak-Magyarország" –

Papp Ferenc (Tel.:20/333-9868)

"Észak-Alföld" –

Szakál László (Tel.:30/243-9977)

"Dél-Alföld" –

Lovászi Péter (Tel.:30/285-4919)

"Közép-Dunántúl" –

Csonka Péter (Tel.:30/281-4834)

"Dél-Dunántúl" –

Hafner József (Tel.:30/235-1262)

"Nyugat-Dunántúl" –

Fülöp Tibor (Tel.:30/280-2579)

Kovács András
MME, EU csatlakozási
programvezető

A természetvédelmi biológia szükségessége és kibontakozása

Gondolatok az I. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia kapcsán

Izgalmas, változásoktól terhes időköt élünk. Hogy mitől terhes? Attól a félelemtől, hogy esetleg nem a jobbik lehetőség következik be. Ez hangsúlyozottan igaz a természetvédelemre, amely továbbra is mikroprioritással, mint a szükséges rossz szerepel a döntéshozóknál. Pedig hatalmas igény van a természeti értékeink megvédésére. Mielőtt rosszmájúan megkérdezné valaki, tényleg olyan nagyra lehetünk-e természeti értékeinkkel itt a Kárpát-medencében, vagy csak mi magunk járjuk a szánkát, hadd kezdjem ezzel a témával röviden. Természetesen mi tudjuk, hogy európai szinten kiemelkedő a biológiai sokféleség, azaz a biodiverzitás hazánkban és szűkebb környékén. De nem csak mi tudjuk ezt, hiszen a rendelkezésre álló kontinentális adatbázisok elemzése alapján több, külföldi kutatók által készített elemzést is publikáltak, melyben Magyarország, illetve Európa közepe, mint biodiverzitási "hot spot" szerepelt. Mindezeket túl, nagyon fontos, hogy e nyilvánvaló tény már az európai adminisztráció is elfogadta, és a teljes kontinentst lefedő 11 biogeográfiai régió közül az egyik a Pannon régió lett, mely hazánkat és a szűk környékét jelenti. Tehát van mire büszkének lennünk, és van mit védeni. De hogyan? Ki és mit tud? Ki miért felelős? Milyen gyakorlati programok vannak? Kik foglalkoznak természetvédelmi kutatással, és mit kutatnak? Miket lehet hasznosítani? Hogyan lehetne hatékonyabban védeni, kutatni a szívünknek legkedvesebb objektumokat? Rengeteg hasonló kérdés feszül a természetvédelemben érdekelt szakemberekben, és a válasz megtalálására, a kommunikációra korábban nem nyílt megfelelő és átfogó lehetőség. Ezt a kommunikációs gátat igyekezett

Jáger István grafikája

átlépni az I. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia (MTBK, <http://bio.univet.hu/mtbk>), mely Sopronban került megrendezésre 2002. november 14-17. között. A konferencia a természetvédelmi biológia kiemelkedően nagy seregszemléje volt, sőt az eddigi legnagyobb létszámú magyar "ökológiai" konferenciának számít. Mintegy 430 fő regisztrálta magát a kutatóhelyekről, nemzeti parkoktól és a központi természetvédelmi intézményektől, társadalmi szervektől. A lehetőség tehát megvolt az eszmecserékre.

A természetvédelmi biológia iránt nagyon élénk az érdeklődés, szükségessége nyilvánvaló. Ez megmutatkozik a diszciplína tankönyvének friss megjelenésében (Standovár és Primack: A természetvédelmi biológia alapjai, 2001), a Környezet- és Természetvédelmi lexikon

új kiadásában is, hiszen az első csak Környezetvédelmi Lexikon volt "természet" nélkül, na meg hiányoztak belőle a természetvédelmi biológia címszavai is. A természetvédelem és tudományos megközelítése tehát dinamikusan fejlődik, egymást erősíti, és ezzel talán egyre jelentősebben hozzájárulhat a hazai természeti értékeink és az élővilág megőrzéséhez.

A természetvédelmi biológia sajátossága, hogy az élővilág megőrzésének igen sok aspektusát ötvözi. Ez az MTBK-n is nyilvánvaló volt, a témák átíveltek a génektől a közösségekig, a helyitől az országos, sőt nemzetközi védelmi programokig, a kovaalgáktól a madarakig és emlősökig. Összesen 32 előadás hangzott el és 6 kötetlenebb műhelybeszélgetésre került sor, valamint 170 poszter került bemutatásra.

Az MTBK nagyszabású volta mutatja, hogy nagy az igény a természetvédelmi biológiában az egymással való kommunikációra. A konferencia résztvevőinek véleményét kikértük egy kérdőívben, és ezek alapján általános a vélekedés, hogy szükség van a Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferenciákra, de ilyen átfogó, nagyléptékű rendezvényt csak 2-3 évente szabad rendezni. Viszont nagyon jelentős az igény a ténylegesen megbeszélő, vitatkozó rendezvényekre, melyeket azonban csak sokkal kisebb létszám mellett lehet elképzelni. Négyszáz ember természetesen nem tud vitatkozni, eszmét cserélni. Ezért a következő (egy vagy két) konferenciát csak egy szűk témára koncentrálni érdemes megszervezni.

Báldi András
MTA-MTM Állatökológiai
Kutatócsoport

Szarkakoma hiteles története!

Egy napon hétfégi telkünkre vendég érkezett, egy fiatal szarka személyében. A madár első pillanattól kezdve otthonosan érezte magát, a félelmet hírből sem ismerte. Már ekkor lehetett látni, hogy nem lesz egy egyszerű eset, ugyanis a vállamra szállt és egyből megtisztelt.

Bejárta a kertet, a pincét, a házat – járt az emeleten is – míg mi a kertben dolgoztunk. Ez utóbbiról a házban mindenütt szétszórt csikkekből értesültünk. A madár elég neveletlen volt, a jómodort hírből sem ismerte, mindent kipróbált és mindent ellopott.

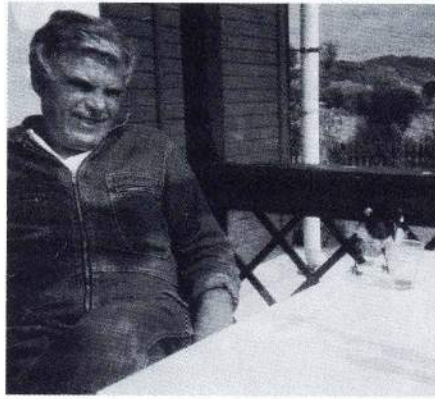
Ha letolvajszarkáztam, arrébb ugrált és visszakiabált. Kaptam tőle rendszeren, persze szarkanyelven.

Különböző dugi helyei voltak a kertben, szikladarabok tövében, hasádékokban és minden elképzelhető helyen. Ide spejzolta be a kapott és feleslegesnek bizonyult élelmiszert is.

Minden érdekelte, főleg a műszaki dolgok, szerszámok és minden tárgy, ami fénylett. Műszaki érdeklődését bizonyítja, hogy minden szerszámom vonzotta, segített fűrészelni is, a fűrész keretén üldögélve végzett minőségellenőrzést.

Érdeklődött a művészetek iránt is. A kertben festettem (a kerítés gerendáit, léceit, szerintem művészien), és a madár hol a vállamra szállt, hol az ecsetre, vagy a festékes tálra, mert az fénylett, majd a frissen festett kerítésre. Nem hagyott dolgozni. Veszekedés, fenyegetés nem hatott rá. Frissen festékes lábával a fehér műanyag kerti bútorokat látogatta meg, valahol hallhatta, hogy a nagy egyéniségek lábnyomait érdemes megörökíteni.

A madár rendkívül önrzetes volt. Egy alkalommal sokadik figyelmeztetésem után önuralmamot veszve ráfőr-

A szerző felvételei

medtem: "Egykomám, valószínűleg el foglak cserélni egy verébre". Ez hatott, látszott rajta az őszinte döbbenet, megsértődött, arrébb repült. Kerek egy percig nem jött a közelembé.

Egyik hétfégén érkezésünkör bicegve jelent meg, mint egy valódi bice-bóca, egyik lábán gipszkötéssel. Mint meg-

tudtuk feltehetően a szomszéd vizslájával lehetett nézeteltérése. Ezután megjárta a váci kórházat is, ahol szakszerűen ellátták a vita hevében szerzett sérüléseit.

Sírni csak egyszer hallottam, amikor szülővel ettem és a hatodik szem már nem fért a torkába, csőrébe és a szemek kezdtek onnan kipotyogni. Ekkor keservesen sírdogált, de csak egy darabig. Feltalálta magát és elkezdte a szemeket a különböző dugi helyekre elhordani.

Akkoriban még dohányoztam, és a madár rendszeresen kivett a mellényzsebemből egy-egy szál cigarettát, csőrében forgatta, majd ezek is a dugihelyre kerültek. Hiába beszéltem neki a dohányzás ártalmairól, nem használt intő szavam. Így volt a kávéval is, ha kávéztam rendszeresen jött kortyolgatni. Csak azért nem lett alkoholista és kábítószerfüggő, mert ezeket az alapanyagokat nem tartottuk a háznál.

A kert művelése sem volt egyszerű dolog. Rászállt a kapára, ásóra, nem hagyott minket dolgozni. Nagy veszekedésre, fenyegetőzésre volt hogy odébbállt, persze hangosan elmondta véleményét a dolgról, és arrébb repült – 2 percre, majd kezdte előről. Kikövetelte, hogy vele foglalkozzanak.

Mikor hétfégén megérkeztünk, már várt minket, elénk jött szinte.

A szezon vége felé egy nap azután már nem jelentkezett többé, nem tudjuk mi lett vele. Az biztos, hogy a következő tavaszon egy szarka pár érkezett, mely megtelepült a környéken. Talán szarkakoma mesélte neki, hogy itt a közelünkben érdemes tanyát keresni.

Történt mindez 1997-98. évben
Rejtő Péter

Én így etetek

Évek óta "kísérletezek" telente a madarak etetésével. Szakkönyvek sorát forgatva próbáltam "kisetetővel, nagyetetővel". A cinegék szorgalmasan látogatták ezeket, de más énekesmadár nem. Végül eluntam a dolgot és csak úgy pohárszám két garázs tetejére felszórtam a napraforgót. Azóta is etetem a "baromfiakat". Ugyanis nem látott mennyiségben

csapatostól érkeznek a tengelicek, zöldikék, erdei pintyek, kevesebb meggyvágóval és csicsörkével színesítve. Természetesen, ha nagyon rossz az időjárás a verebek is közéjük kavarodnak.

Hat évnél hosszabb tapasztalat mondatja velem, hogy ezek a madarak a szélesen terített, szabadon lévő eleség mellett érzik jól magukat. Semmilyen – bármennyire is tágassá szélesített – etetőt nem részesítenek előnyben.

Mióta udvarunkra "garázsunkra"

szoktak, számuk évek óta 60-100 db/nap és naponta legalább háromszor érkeznek. Ennek az etetési módnak némileg pazarló módja van, de a látvány kárpótol mindenért. Ha a nap folyamán hó esik, újra kell szórni a magot, a felesleg pedig a hó olvadásakor fog el.

"Baromfiudvaromat" időnként tavasszal is etetem, szinte folyamatosan. Örvendetesen szaporodnak és fiókáikat is itt kezdik enni tanítani.

Sulyokné N. Ildikó

Üveghalál

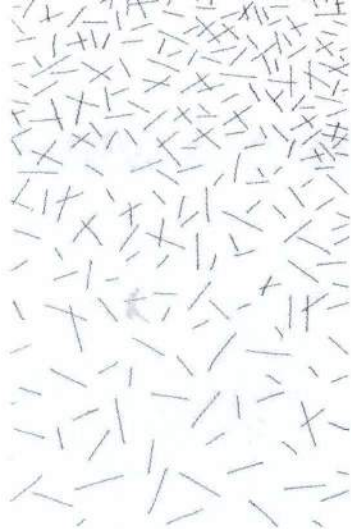
Kopp! Mi volt ez? Zöldike fekszik az ablak előtt a hóban. Kiszaladok, megnézem! Bakancs, sapka, kabát fel, fél perc alatt ott vagyok, de a madárnak hűt helye. A hatalmas ütés után észhez tért, most szerencséje volt...!

Nemcsak velünk történnek közlekedési balesetek, sajnos ilyen a madárvilágban is előfordul. Na nem, ők nem egymással szoktak ütközni. Ők csak szállnak abba az irányba amerre igyekeznek, vagy éppen menekülnek egy ragadozó elől, s nem gondolják, hogy tükröződő ablaküvegek állják útjukat. Már megint mi emberek...!

A meleg szobából valóban gyönyörű a téli tájat nézni, de menjünk csak kívülről az üveggel szembe! Látod? Ezt látják a madarak: a mögöttük levő táj tükröképét. A kert fáit, a hosszú nyílt utcát, amelyen szélesebben végig lehet repülni, vagy éppen a végtelen eget.

Sok madárelletbe került már az ablaküveg térhódítása, amely egyébként roppant praktikus és hasznos találmány.

Mit tehetünk hát, hogy a madáretetön

Jáger István grafikája

szotyolát ropogtató zöldike és társaik, ne az üvegen tükröződő tujába próbáljanak menekülni, ha veszélyt éreznek?

A kívülről felszerelt szúnyogháló jó megoldásnak tűnik, ha ez nem lehetséges, a belső függönyözés is megfelelő. Az ablak mögött hullámzó csipkefüggöny a madarak számára is látható, így a baleset elkerülhető. Németországban és Ausztriában elterjedt szokás, hogy fekete matricából kivágott ragadozómadár-alakokat ragasztanak a csupasz üvegfelületekre, így azt az énekesek inkább elkerülik.

Melyik a helyes eljárás madaraink vé-

delmében? Van-e még jobban bevált módszer? Nem fogjuk elriasztani kedvenceinket még a kertből is a ragadozómadarak képeivel? Mik a külföldi tapasztalatok?

Ezekre a kérdésekre szeretnék választ kapni, hogy az autóval halálra gázolt, a magasfeszültségű villanyoszlopok tövében holtan heverő, vagy az olaszok tányérjába kerülő madarak mellett, legalább az őszinte madárbarátok védettnek gondolt kertjében ne érje további veszteség kedvenceinket.

Ifj. Darvasi László

Szponzorok

Örülök az Ócsai Madárvártának – de nem tudom, nem örülnek-e jobban, ha nem lenne. Nagy árat fizettünk, fizetünk érte, bár ezt mintha senki sem látná. Talán azért nem, mert láthatatlan dolgokról van szó, amiket valaha, mikor még lehetett nagy szavakat használni, léleknek, becsületnek, önértetnek neveztek volna. Nem tudom, ma van-e értelme ezeknek a szavaknak, s hogyan kell használni őket.

A probléma nem más, mint hogy a dolgok rendje szerint az adománnyal együtt megkapjuk az adományozót is, példánkban a Henkel céget. A szponzorokkal kölcsönösen egymás zászlói vagyunk, s ami engem illet, semmi kedvem a Henkel zászlója alatt menetelni, főképpen madarászni.

A szponzorálás rendszerének lényege: a rajtunk hízott nagyvállalatok jobb kézzel elveszik, ami jog szerint a miénk, s ha rokonszenvesek vagyunk nekik, és elég szépen kérjük, ballal visszaadnak egy keveset belőle. Különösen, ha reklámértékéhez képest nagyon jutányos áron vásárolhatják meg a lehetőséget (azaz bennünket). Így válik belőlünk és ügyünkben reklámhordozó a kezükön. Ezek a nagyok és gazdagok pár forint ellenében felkapaszkodnak a magunkszőrű kicsik és szegények hátára, s ügetnek rajtunk olyan fajta dicsőség felé, amire semmi közük, s hozzá megvető képet vágnak, hiszen van még nekik hasonló az istállóban kívülről ötven is.

Van, aki úgy gondolja, ez "a szennyező fizet" elvének megvalósulása. A kártevő nagyvállalatoknak alkalmat kell adni, hogy valami jót is tehessenek végre. A szponzor-rendszer egyik fő bűne épp ez: úgy tünteti fel a dolgot, mintha a szeny-

nyező tényleg jóvátette, megfizette volna kártételét – sőt kegyes és jótékony leereszkedéssel sokszorosan túl is fizette, hiszen egy vasat sem lett volna köteles adni. Valójában pedig az történt, hogy milliárdos kártételét néhány millió fejében legalizálta (három nagyságrenddel olcsóbban), pozícióját megerősítette, s mostantól még kedvezőbb körülmények közt folytathatja létpusztító tevékenységét, immár a természetvédelem glóriájával a feje körül. S a mi bűnsegédletünkkel.

Vigyázat az adományokkal: a "sátán" pénze (ráadásul csak aprópénze) ez! Eladjuk érte a lelkiismeretünket, elvégre hogyan is harcolhatnánk olyan cégek ellen, akiktől támogatást fogadtunk el – sőt kértünk?! S talán a legszörnyűbb, hogy egyetlen cég az összes többi számára is megvesz bennünket, hiszen csak nem mondhatjuk ezentúl, hogy a természetpusztító nagyvállalatok az ellenségeink – kivéve a Henkelt, mert tőle kaptunk valamit.

Senki felett nem akarok ítélni. Részint biztosan tudom, részint pedig sejtem és remélem, hogy egyesületünk vezetői jó szándékú, valóban áldozatos munkát végző emberek, és nem szívesen lennének a helyükben, mikor egy adomány elfogadásáról kell döntenünk. Hiszen nyilvánvaló, hogy igen súlyos érvek szólnak az elfogadás mellett, különösen más esetekben, mikor nem a madarászok kényelméről, hanem egyes fajok létéről van szó. De a legkevesebb, amit kérni szeretnék mindannyiunktól: ne törjünk bele ebbe a rendszerbe, ne tekintsük természetesnek! Ne engedjük, hogy a természetvédő mozgalmár eszménye átváltozzon a sikeres menedzserré, aki a legnagyobb pénzeket képes – bármily gyanús forrásokból előteremteni!

Meszlényi Attila

Találkozásom a Madarakkal

A Természet nagy harmóniája születésemtől fogva engem is fogva tart és azóta sem engedjük el egymást. Barátságom a Madarakkal azonban nem is olyan rég kezdődött.

Iparművész barátám alkotásait szemlélve – ahogy Chagallnál a kecskét – mindig felfedeztem egy-egy madarat. Sokáig csodáltam őket. E madárkák művészi volta abban rejlett, hogy mindegyikük más és más, mind külön egyéniség, némelyiknek propellerje, másinak ejtőernyője vagy hatalmas lapátszerű csőre van, esetleg huncutul mosolyog... Csak ekkor ébredtem rá, vettem észre igazán, hogy a madárvilág az egyik legváltozatosabb állatcsoport a Földön, hiszen a Természet még a legnagyobb művészeket is felülmúlja.

Elhatároztam, hogy minél előbb meg kell ismernem őket. (Túraszákombá l elkítámaszként egy Gerald Durrell könyvet is benyomoritottam és felkerekedtem...)

Legközelebbi, már személyes találko-

Hamvas rétihéja Matyikó Tibor grafikája

Fürge gyík

Matyikó Tibor felvétele

zásra a Tata mellett 12 éve minden nyáron összeverődő Madarászok segítségével került sor. A hivatalosan Hopp Ferenc Természetismereti Táborba jelentkezve a lehető legjobb barátokra leltem, a legjobb állatokra s Emberekre.

Madarásznaplóm első feljegyzései is itt születtek – "először néztem madarászteszkópba", "első madárelengedésem", "vezethetem a gyűrűzési naplót", "első madárkiszédésem a hálóból" – amelyek szakmai karrierem felfelé ívelésének érzékeltetése mellett valóban fontos momentumokat rejtenek. Óriási él-

mény volt a teleszkópban mozgó élőlényt megpillantani ugyanúgy, ahogy markomba tartva a kismadarat érezhettem melegségét és szívdobogását, és a legfontosabb célért küzdve kiszabadíthattam a háló fogságából.

Az első héten az aprók és nagyobacskák ismerkedtek a tavak fölött repülő madárfajokkal első távcsövünkbe pillantva. "Figyeljétek meg, hogy neki mennyivel keskenyebb a szárnya/ hosszabb a csőre..." Hát igen, egy hét madarásztábor több hónap környezetismeret óráival felér. Az idősebbek lelkesen

tanították (nevelték) az arra fogékony fiatalokat, akik nemcsak madarakkal, hanem denevérekkel, rovarokkal, hüllőkkel, kételtűekkel és a növényvilág díszes képviselőivel is találkozhattak, ismerkedhettek a csillagokkal, a terepmadarászatok, a tatai Öreg-tó és a Fényes lápi élővilága pedig minden napra új élményt nyújtott.

E fantasztikus élmények megteremtői a fiatalabb generáció elbúcsúzása után pihenhettek meg először; a második héten a rutinos madarászok és egyben régi táborozók váltották fel az ifjoncokat. A hangulat ekkor váltott át igazán baráti, családivan szeretetteljes légkörré, amelyet a természettel harmóniában élés csak fokozott. (Nem is kell említenem a teljes nomád életmódot, amelyet bozótba rejtett hordóból készült WC koronázt.)

A terepmadarászatok, a hálók állandó ellenőrzése mellett két alkalommal is sor került a nevezetes "Hattyú-akcióra". Ezen akciók szellemi atyja Tibi bácsi, a gyűrűző tevékenység élharcosának vezetésével a fél tábor bevonult a halastóba, és a hattyúkat ravaszul körbevéve mindig sikerült elcsípni egy-egy rutintalan fiatal. Szerencsétleneket mindig becipeltük a táborba ceremóniaszerűen, hogy aztán ott kapjanak gyűrűt a lábukra. Ápoltunk fecskéfiókákat is, újabb program volt számunkra a legyek begyűjtése... és egy kis kócsag is gyámolításra szorult, szegény lába beszorult egy kő alá, és már lesoványodva találtak rá. Az esti "fecskézés" is Tibi bácsi találmánya volt, napközben figyelte a rajt, merre repül, és oda állították fel a hálót. Ez az este folyamán több száz gyűrűzendő madarat jelentett, de a hálóból való kiszédésüket, a hajnalig tartó gyűrűzés hangulatát semmi nem múlhatta felül. Az idei tábor hasznos újítása a Patak-büfé, ahol a padokat a patakba állítva, lábunkat vízbe lógatva hűsítő környezetben kortyolhattuk pl. a sört.

Ez a pár hét a végtelen szabadságot jelentette számomra, és a gondtalan boldogságot, amelynek eléréséhez nincs másra szükség, mint barátokra és a természet nagy harmóniájának közvetlen megtapasztalására, mert ("Naturam si quemur ducem, nunquam aberramibus.") "Ha a természetet mint vezetőt követjük, sohasem fogunk tévedni."

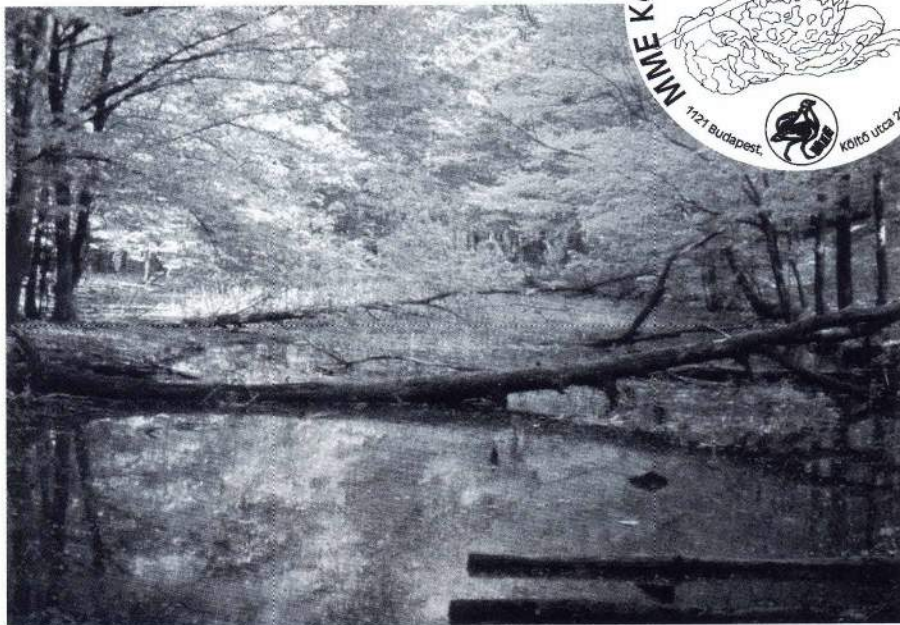
- Tamás Eszter táborlakó -

Kistó felmérések a Pilisben

Immár harmadik éve tart az MME Két-éltű- és Hüllővédelmi Szakosztályának tevékenysége a Pilis-Visegrádi-hegység területén. Ennek keretében a terület két-éltű peterakóhelyeit vettük számba és minősítettük őket. Az első két esztendő a listakészítés időszaka volt, amikor is a Duna-Ipoly Nemzeti Parkkal együttműködve intenzív terepbejárások során kerestük meg az erdei kistavakat és jegyeztük fel azok főbb jellemzőit (szélesség, hossz, mélység, növényzetborítás, vadtaposás stb.). Külön szerencséje a programnak, hogy egy időben indult a Környezetvédelmi Minisztérium Nemzeti Biodiverzitás Monitor Rendszerének kétéltű-hüllő fejezetével. Ennek keretében a János-tó és a Papréti-tó mintaterületként bekerült ebbe a felmérés sorozatba is.

A szakosztály mintegy 75 tavacsát talált meg, a nemzeti parki adatokkal összeillesztve így már 100 fölé emelkedett a regisztrált víztestek száma a Pilisben. Az előzetes elvárásoknak megfelelően többségüket a hegység vulkanikus eredetű felén (az ún. Visegrádi-hegységben) találtuk, ahol az andezit alapközet lényegesen zártabb és nem engedi a mélybe szivárogni a felszíni vizeket. Ezen belül is elmondható, hogy a kistavak száma Dobogókő magasságától nyugat felé haladva drasztikusan csökken, míg a Szentendre és Leányfalu feletti magaslatokon kifejezetten magas a sűrűségük. Felületre legnagyobb a Pilisszentlászlót Szentendrével összekötő műúttól északra, a Hegytető buszmegállótól délkeletre található János-tó bizonyult. Hossza magas vízállásnál 110-120 m, szélessége 50-60 m. Nagy területe ellenére viszonylag sekély, maximális mélysége nem haladja meg az 1 m-t. A Pilis másik nagy tava a Királykúti erdészház mellett található. Ennek felszíne lényegesen kisebb, mint a János-tóé, viszont hatalmas víztömeget tárol, lévén mélysége meghaladja a 2 m-t.

A pilisi kistavak többsége azonban sekély és ennek következtében időszakos víztest, amely általában nyár derekára vagy végére kiszárad. Jelentőségük a helyi kétéltűek számára mégis óriási. Nagy számuk következtében igen masszív, bár nem kifejezetten fajgazdag béka- és götfaunát "tartanak el". Eddigi felméréseink szerint hat békafaj található meg bennük. Közülük mindenképpen az erdei béka (*Rana dalmatina*) nevez-

Kovács Tibor felvétele

hető a leggyakoribbnak. Gyakorlatilag az összes felmért tóban előfordult, helyenként igen nagy számban, 2002-ben több helyszínen is számoltunk 300-nál több petecsomót. A gyepi béka (*Rana temporaria*) szintén közönségesnek mondható, bár a Pilisben lényegesen kisebb egyedszámú faj. Eddig csak olyan tóban találtuk meg petéit, ahol erdei békák is jelen voltak. Egy kifejezetten gyepi béka-kereső akció keretében 2002-ben több mint 40 kistavat vizsgáltunk meg, és ezek mindegyikéből előkerültek petecsomói. A barna varangy (*Bufo bufo*) másféle módon gyakori. Még nem egészen világos okok miatt egyes víztesteket, ahol pedig a másik két faj bőségesen produkál utódokat, a varangyok elkerülik. Más esetekben pedig még a legkevésbé biztos helyeken is tömegesen párzanak. A levelibékát (*Hyla arborea*) vagy annak ebihalát már jóval kevesebb vízben találtuk meg. Kevés víztest típust fogad el a Pilisben, főképp a nem leárnyékolt és növényzetben bővelkedő tavakban találtuk. Ugyanez áll az unkára is. A pilisi populációról a szakosztály titkára, Vörös Judit egyértelműen kimutatta, hogy a vöröshasú fajhoz (*Bombina orientalis*) tartozik, helyenként a sárgahasúéra emlékeztető színezete ellenére. Külön kérdés az, hogy miképp történhetett meg ennek a meglehetősen vízhez kötött fajnak a honfoglalása a Pilis mogyoly elzárt kistavaiban is. Petét rakó ásóbékát (*Pelobates fuscus*) eddig még nem, csak hatalmas méretű ebihalát találtuk meg egyetlen alkalommal,

bár szárazföldön, peterakóhelyektől távol (Vasas-szakadék) már volt hozzá szerencsénk. A vízbékákat szinte kizárólag a kacagó béka (*Rana ridibunda*) képviseli, illetve nagy ritkán a vele együtt elő hibrid kecskebéka (*Rana kl. esculenta*). Állományaik a Sztaravoda völgyében, a Mélymocsárban és az Ilna-tóban (nem kizárt, hogy jelenlétük itt szándékos betelepítés következménye) illetve az Apátkúti-tóban találtuk meg. A farkos kétéltűek közül egyedül a pettyes götte (*Triturus vulgaris*) található meg a Pilisben, lényegében szinte minden állóvíz típusban szaporodni tud.

2003-ban szeretnénk folytatni munkánkat. Ehhez várjuk önkéntesek segítségét az alábbi feladatokra:

1. a szemmel tartók, akik 1-3 kistavat rendszeresen meg tudnak látogatni, főképp a szaporodási időszakban (március-április), és megfigyelik az ott zajló eseményeket,

2. a felfedezők, akik teljesen önállóan – velünk, az erdészettel és a nemzeti parkkal is egyeztetve!!! – újabb kistavakat tudnak regisztrálni,

3. a karbantartók, akik vállalják, szintén hivatalos egyeztetés után és szakmai koordináció mellett egy-egy általunk kijelölt víztest kézi erővel történő rendezését (törmelék kiszedése, medermélyítés stb.).

A jelentkezéseket várjuk:

Kovács Tibor, gurgulo@freemail.hu
30/275-7010, 1/407-0000
Budapest 1165, Hunyadvár u. 43/a.

A tagnyilvántartás jelentése

Az MME tagságának alakulásáról legutóbb a Madártávlat 2000/5. számában adtam hírt. Az azóta eltelt időszak (2000, 2001, 2002) változásait az alábbiakban mutatom be.

A mindenkori taglétszám megállapításához tudni kell, hogy az egy napról-napra változó folyamat.

Az új belépők mellett azok a "régik" még nyilvántartott személyek is növelik a tagságot, akik tagdíjfizetés elmulasztása miatt korábban átkerültek az un. "Nem fizetők" (ProMad) listájába. Tudni kell továbbá, hogy az un. "Tagdíjat fizetők" (ProSoc) listája tartalmazza még azokat a tagjainkat is, akiknek az előző félévben lejárt a tagsági viszonyuk. Ezek a személyek 6 hónap után kerülnek át a ProMad-ba. Véglegesen csak azokat a tagjainkat töröljük, akik kilépési szándékukat kérték, akiknek címe ismeretlenné vált, illetve meghaltak.

A számítógépes tagnyilvántartási programot (amely 1989-től működik) a 2000. évi dátumváltozás miatt is át kellett alakítani. Ezért a program korszerűsödött és gyorsabbá is vált. Ennek köszönhetően többek között a család tagjaival növelt taglétszámot is meg tudjuk adni.

	2000	2001	2002
Új tagok	733	760	956
ProSoc-ba visszakerültek	+ 192	+ 180	171
	925	940	1127
<u>ProMad-ba átkerültek</u>	<u>- 1295</u>	<u>- 938</u>	<u>- 790</u>
Az éves tényleges növekedés, vagy csökkenés	- 370	+ 2	+337
Taglétszám a tárgy év 12. 31-én:	4597	4599	4936
Családtagokkal együtt:	6145	6450	7243

Tagsági formák 2002-ben

	Tagsorszám
	2002.12.31-én
Rendes, egyéni tag	3584 fő
Családi tag	994 család
Pártoló tag	270 fő
Örökös tag	31 fő
Tiszteletbeli elnök	3 fő
Támogató szervezet	54 szervezet
Összesen	4936 tag

Az 1999. szeptember 1-jén érvénybe lépett tagdíjmelés hatása – a féléves türelmi idő miatt – 2000 márciusától jelentkezik. Talán ennek tudható be, hogy 2000 év végén a tagság 370 fővel csökkent. A következő év a stagnálás időszaka volt a maga 2 fős gyarapodásával. 2002-ben újra elkezdődött az "építkezés", a 337 fős növekedéssel közelítjük az 5000 fizető tagot.

A tavalyi év növekedése kapcsán mindenképpen meg kell említeni a Madárbarát kert program beindulását. A regisztrációs lappal kombinált belépési adatlapok májustól kezdtek érkező. Május és december között a "hagyományos" módon belépők száma 407, míg a madárbarát kert program kapcsán 134-en váltak taggá.

Harangi István

Madártani táborok Dombóváron

MME Dombóvári Madártani Csoport
"Tolna megye természeti értékeiért" Alapítvány

7200 Dombóvár, Dombó Pál u. 42/a
telefon: 74/460-801, fax: 74/565-393

TERMÉSZETVÉDELMI ÉS ORNITOLÓGIAI TÁBOR

Helyszín: Dombóvár-Tüske, Horgásztavak (Madárvárta)

Időpont: I. turnus: június 21-26-ig,
II. turnus: jún. 27- júl. 2-ig (6-6 nap)

Elhelyezés: faházban, illetve saját sátorban

Ellátás: napi négy étkezés

Program: madárgyűrűzés, távcsöves madármegfigyelés, diavetítés, madárismeret (Madarak napja-2), Szigeterdő, Konda-völgye (Helyi értékek napja-1), Sikondai-parkerdő (Az erdő napja-1), Duna-Dráva Nemzeti Park (kirándulás napja-1), Természetvédelmi terei vetélkedő napja-1

Költség: 10.000 Ft (ellátás, szállás, buszköltség)

MADÁRGYŰRŰZŐ ÉS TERMÉSZETVÉDELMI TÁBOR

Helyszín: Dombóvár-Tüske, Horgásztavak (Madárvárta)

Időpont: július 3-július 8-ig (6 nap)

Elhelyezés: faházban, illetve saját sátorban

Ellátás: napi négy étkezés

Program: madárbefogás, madárgyűrűzés (300 m hálóállással, nádas, füzes, bodzás élőhelyeken), vízi madármegfigyelés a szilfási és kurkulai halastavakon, fehér gólya állományfelmérés, gyöngybagoly költőládák ellenőrzése, diavetítés, hálózás, bagolyköpet-gyűjtés és határozás

Költség: 10.000 Ft/fő (ellátás, szállás)

VONULÁSKUTATÓ ÉS MADÁRGYŰRŰZŐ TÁBOR

Helyszín: Dombóvár-Tüske, Horgásztavak (Madárvárta)

Időpont: augusztus 18-augusztus 23 (6 nap)

Elhelyezés: faházban, illetve saját sátorban

Ellátás: napi négy étkezés

Program: faunisztikai megfigyelés különböző élőhelyeken, közben odútelepek ellenőrzése, nyolc hálóálláson kb. 350 m hálómérettel madárbefogás- és gyűrűzés, diavetítés, fakultatív programként faunisztikai madármegfigyelés a rétszilasi, vagy pacsmagi tavaknál

Költség: 10.000 Ft/fő (ellátás, szállás)

Érdeklődni: Nagy Sándor,

7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/a

telefon: 74/460-801 este, fax: 74/565-393

Ifjú madarászok (7-20 év), szakkörösök, baráti csoportok, családok jelentkezését várjuk.

"A lepkebarát kert"

Ilonczai Zoltán

Az olyan kert, amely próbál a természetben élő állatok számára is otthont nyújtani, a madarak mellett számos más állatfajnak is élő- és táplálkozóhelyet jelent. Az ilyen kert legfeltűnőbb vendégei – a madarak mellett – a nappali lepkék. Ezernyi színükkel, a mérhetetlen szabadságot sugalló csapongásukkal hosszú percekre felejteti el az őket figyelő emberrel rohanó világunkat. De melyek azok a növények, amelyekkel kertünkben csalogathatjuk a lepkéket?

Gyerekkorom legkedvesebb szórakozása volt nagymamám óriási orgona-bokra körül settenkedni függönyből varrt lepkehálóval. Az orgona sötétlila, eső utáni párás melegben mámorítóan édes illatot árasztó virágtömege messziről odacsalogatta a viráglátogató rovarokat. Az orgona nyílásakor már röpködő fecskék, kardos- és nappali pávaszem pillangók állandóan az orgona körül csapongtak. Így van ez manapság is, csak a lepkék és az orgonakedvelő kertészek száma fogyatkozott meg alaposan.

Hasonlóan vonzó a fagyalbokor is, amely tavasszal sárgásfehér színű virágainak nyílásával a lepkéknek, ősszel-télen tintakék bogyoival a madaraknak, egész évben egyszerű szépségével és a termőhelyével szembeni igénytelenségével a kerttulajdonosnak okoz sok örömet. Egy kis szerencsével májusban egy igazi lepkeritkaság is megjelenhet a vi-

Szombathelyi Ervin felvétele

rágzó fagyalon: a díszes tarkalepke. Bordó-fekete-fehér színeivel igazi kuriózuma lehet meleg domb- és hegyvidéki, vagy az alföldi folyók közelében lévő kerteknek. Mindkét cserje – megfelelően nyírva – sövénynek is kiválóan alkalmas.

Régebben, a nagyobb városok kertvárosi részein sövénynek ültetett gyöngyessző (*Spirea*) fajokon gyakran meg lehetett figyelni egy sötétbarna, fehér sávazású, feltűnő lepkét: a nagy fehérsávospapkét. A lepke hernyója a gyöngyessző cserjén él, a cserje összesodort, elszáradt levelei között telet át, báb alakban. Természetesen a kifejlett lepke is a tápnövénye környékén éli le életét. Ha valakinek sikerülne becsalogatni kertjébe ezt a lepkét, akkor nem

csak a "madárbarát kert" elismerésre, hanem a "lepkebarát kertész" címre is méltán tarthatna igényt.

Az orgona és a fagyal tavasz végi virágzását követi a nyáriorgona. Rendkívül dekoratív, nagy virágzatával a nyáron repülő nappali lepkék egyik kedvenc nektáradó növénye. A nagytermetű pillangókon kívül a nyári időszakban repülő apró, leginkább kék színű boglárkalepkék is szívesen látogatják.

A lágyszárú növények közül az illatos, feltűnő színű virágok vonzzák leginkább a lepkéket. A lepkék kertbecsalogatásához úgy kell összeválogatni virágjainkat, hogy tavasztól ősziig mindig legyen – egy-egy nagyobb csoportban – virágzó növény kertünkben. A kertjeinkbe elsősorban olyan virágokat ültessünk, amelyeket már a nagymamáink is kedveltek, hiszen ezek itthon természetesen, illatos virágok, a hazai klímához, talajokhoz alkalmazkodtak, ezért könnyebben és biztonságosan telepíthetők az élénk színeikért és nagyobb virágméreteikért nemesített kertészeti társaikkal ellentétben.

Ha kertünk egész nyáron virággazdag és a kerítést betonoszlopok és drót helyett orgonából, vagy fagyalból telepítettük, biztos számíthatunk arra, hogy madarak és lepkék egész serege lel megnyugvást, a jó kertész mellett.

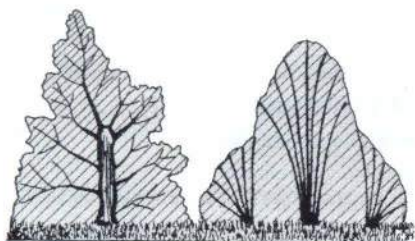

A bokrok metszése

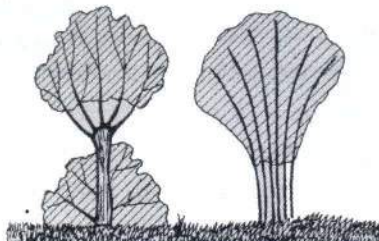
ÖTLETEK:

- Egy-egy csúcsrügy kimetszésével érdemes fészekrakásra alkalmas elágazásokat kialakítani.
- A bokorlakó madarak számára kedvezőtlen az oldalról nyitott bokorcsoport, ezért ügyeljen arra, hogy kertjében legyenek zárt, fészkelésre alkalmas védett bokorcsoportok is.

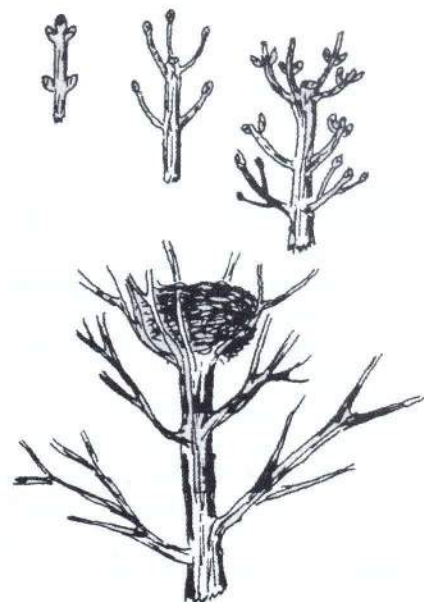
- A fészekrakást megkönnyíthetjük a költőhelyek közelében faágakra kötözött mohával, gyapjúval, kutya szőrrel.
- Még nem késő mesterséges odúkat kihelyezni.
- Ha fecskéket szeretne megtelepíteni, készíthet mesterséges fecskefészket (ld. recept), de kihelyezhet átnedvesített, átglyúrt agyagot is.

Fészkelésre alkalmas és

alkalmatlan bokrok vázlata (Vertse nyomán)

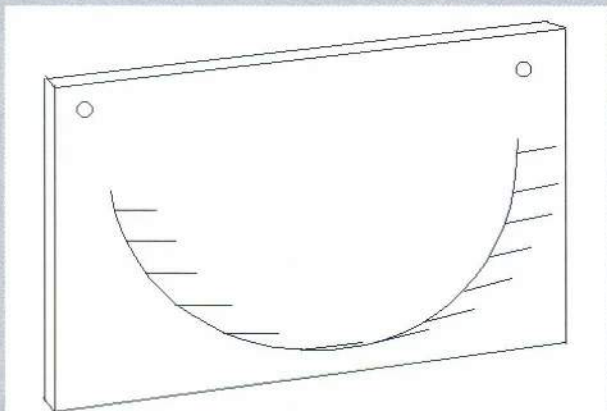
Megfelelő fészekcsésze kialakítása metszéssel

(Vertse nyomán)

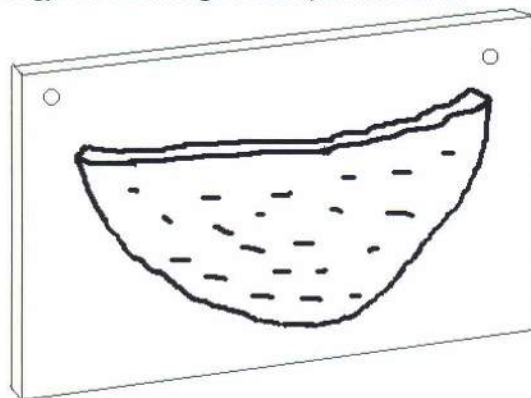
Fecske műfészek recept:

Hozzávalók: gipsz kb. 20-30 dkg, homok 10-20 dkg, márk fűrészpor, forgács (kötőanyag), színező festék vízben oldódó a ház fala szerint, 30 mm-es szeg 8db, 0,2 mm-es huzal kb 30 cm. Deszka vagy farost lap kb. 15X25 cm.

Szerszámok: fűrész, kalapács, fogó, serpenyő, kanál. A lényeg, 1db jól fejlett pöttyös gumilabda, melyet éles késsel kettévágunk (nem a gyerek szeme láttára, különben is mindig kilyukad) ekkor elnyeri a kellő méretet.

A farostlemezre ráhelyezzük a félbevágott gumilabdát és körberajzoljuk. A körív mentén az ábra szerint szögeket verünk bele. A szegeket vékony huzallal két sorban összekötjük. A labda sablont visszahelyezzük és egy-két cm vastagon bekenjük masszával.

A kész fészék a sablon kivétele után

Teendők: Az 1-es ábra szerint a lapra felrajzoljuk a labda körvonalát, majd a vonal mentén beütjük a szögeket. A vékony huzalt kétszer – összekötve a szegeket – rátekerjük erre az ívre. Ez a háló tartja a fészket a lapon. A sablont visszahelyezve bekenjük a felületét kb 1-2-cm vastagon.

A keverék (gipsz, homok, kötőanyag, víz, esetleg színező) lekvár állagú legyen, ne folyjon le. Ha a gipsz megkötött a féllabdát összenyomva kivesszük és kész a 2 ábrán mutatott mű fecske fészék. Száradás után tároljuk.

A rögzítéshez nem árt előre kifűzni a lapot. Igényesek egyből pelenkát is rögzíthetnek alá.

Darázs Zsolt

Csipogó

Tavaszi

A tavasz az újjáéledés időszaka a természet lakói számára. A hűvösebb völgyekben, árnyékos foltokban még mindig megtalálhatók az elmúlt télről megmaradt kisebb-nagyobb hófoltok, de már számos tavaszi virág virít ki közülük. A fák még csak rügyeznek, amikor sok madárfaj kezdi el a fészket építeni, már a vonuló madarak első hírnökei is az ősi költőhelyükre, hazánkba érkeznek a távoli Afrikából.

Ám még a korán érkezők sem érnek rá lazálni! Nem kisebb feladat vár az élőlényekre, így a madarakra is, mint a kemény tél vagy a hosszú vándorút után felerősödni, és minél hamarabb hozzálátni fészkeik építéséhez, a szaporodáshoz. Alapvetően minden élőlény célja ugyanis, hogy a hosszabb-rövidebb tavaszi, nyári időszakban minél több utódot hozzon létre, azaz minél eredményesebben, hatékonyabban szaporodjon, reprodukálja önmagát és ezek után újra felkészüljön egy hosszú vándorútra, vagy egy kemény és viszontagságos téli időszakra.

"Madarat tolláról, embert barátjáról", hangzik a régi közmondás, de nyugodtan mondhatnánk azt is, hogy "Madarat hangjáról..." , Hogy miért? Így tavasszal a madarak sokkal gyakrabban hallatják hangjukat, mint az év más időszakában. Nem kell falun vagy kertés házban lakni ahhoz, hogy hajnalban a fekete rigó, erdei pinty éneke köszöntsön, vagy éppen a harkályok éles kiáltásait és dobolását hallhassuk. Estéknként a közeli parkból idehallatszó füttyülésszerű huhogás a füleskuvik jelenlétét engedti sejtetni. A madarak legnagyobb többsége

MEGFEJTÉS

A Madártávlat 2003. január-februári számában feladott rejtély megoldása (Schmidt Egon nyomán):

A csonttollú, Európa és Ázsia legészakibb tájain fészkel, Közép-Európában rendszertelenül megjelenő téli vendég.

Egyes években alig látni, máskor inváziószerűen jelentkezik.

A széncinege állandó madár, télen kis csapatokba verődve kóborol.

A gyurgyalag vonuló, a telet Afrika déli tájain tölti.

A zseze Európa északi tájain, a Brit-szigeteken és foltokban Közép-Európa magashegységeiben fészkel. Magyarországon téli vendég, de az érkező madarak mennyisége erősen változó.

A szürke gém vonuló, a Földközi-tenger medencéjében tölti a telet, de például a Duna mentén kis számban át is telet.

A kuvik állandó madár, a párok egész évben a költőhelyen maradnak, a fiatalok kóborolnak.

A nyertesek:

Kovács Bence, Karcag

Szalai Mária, Budapest

Tira Róbert, Kondoros

Gratulálunk!

egy kis gyakorlással, megfelelő érzékkel könnyen azonosítható jellegzetes hangjáról, hanghordozásáról, énekléséről, míg egyes madárfajok (seregély, szajkó, stb.) a többi madártól énektöréseket, hangokat ellesve teszik nehezebbé hang alapján történő határozásukat.

Figyeld meg a különböző fajok énekét és próbáld megjegyezni őket. Ezek megtanulása és felismerése nagy segítséget jelenthet, pl. erdőben, bokrosban történő madárhatározásban. Természetesen nemcsak tavasszal, hanem egész évben énekelnek a madarak, tehát egész évben tanulhatsz és hasz-

Matyikó 2002

Vörösbegy

Matyikó Tibor grafikája

nálhatsz ismereteidet. Egyes madárfajoknál a távcsővel vagy szabad szemmel történő, ún. "terepi" határozás szinte lehetetlen a madár hangjának hallása nélkül! Ilyen pl. a fitisz- és a csilpcsalpfüzike, a barát- és kormosfejű cinege, vagy a fülemüle és a nagy fülemüle.

(Kazettákat és CD-eket vásárolhatsz az MME-től.)

Reméljük hamarosan megérkezik a tavasz, nem csak madár, de lepkeszárnyakon is. A mind hangosabb madárdal koncert aláfestő zenét ad az erdők, mezők, vizek, lakóinak ébredéséhez.

Ahogy bomlani kezdenek a fák, bokrok rügyei, és kibújnak az első virágok, (a rovarok közül szinte elsőként) a lepkék is csatlakoznak e friss napimádó színpompához. Először a kevésbé melegkedvelő, az esti óráktól repülő, imágó alakban áttelelt, és a frissen kikelt bagolylepkék jelennek meg. Majd a nagyobb hőigényű egyes fehérlepkék, kis rókalepkék bújnak elő téli rejtékhelyeikről, ezeket pedig busa és fehérlepké fajok követik. Először csak a rügyek, fák nedvével, később már a virágok nektárjából is tudnak táplálkozni.

A tavasz beköszöntével nem csak a növények és állatok ébrednek, de a természethez még közelálló ember is érzi a szervezetében beálló változásokat, a báb állapotból (lakás, autó) való kikelést, a szabadba vágyódást, a természet harmóniáját.

Tölts el Te is minél több időt a természetben!

Sipos Roland és Várhelyi Tivadar

Egy velünk élő világ az erdő

Emlékeztető

Egy évvel ezelőtt indítottuk útjára ezt a programot, mely segítségével megismerhetsz egy, a lakóhelyed vagy iskolád közelében található erdőt. A természetvizsgáló terepmunka közben azt is megtudhatod, hogy mit tehetsz Te az erdők védelméért.

Azok, akik már hozzáálltak a felmérésekhez, biztosan tudják, hogy egy év elteltével összefoglalót kell készíteniük

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület,
Kételtű- és Hullóvédelmi Szakosztálya
március 29-én 10 órai kezdettel tartja éves közgyűlését
a Fővárosi Állat- és Növénykertben.
A szakosztály tagjait és minden érdeklődőt

Az előző számunkkal kiküldött kártyanaptárak nyomdahibásak voltak, ezért küldjük az újakat. Elnézést kérünk.

Helyreigazítás

A Madártávlat 2002. július-augusztusi számában feladtunk egy fészekfotó rejtvényt. Sajnos később a megoldásokat pontatlanul közöltük.

Hibánkért elnézést kérünk!

A helyes megfejtés:

csilpcsalpfüzike	fekete rigó
barázdabillegető	erdei pinty
dankasirály	héja
	kabasólyom
	citromsármány

MEGFEJTÉS

A Madártávlat 2003. január-februári számában feladott rejtvény megoldása (Schmidt Egon nyomán):

A **csonttollú** Európa és Ázsia legészakibb tájain fészkel, Közép-Európában rendszertelenül megjelenő téli vendég. Egyes években alig látni, máskor inváziószerűen jelentkeznek.

A **széncinege** állandó madár, télen kis csapatokba verődve kóborol.

A **gyurgyalag** vonuló, a telet Afrika déli tájain tölti.

A **zseze** Európa északi tájain, a Brit-szigeteken és foltokban Közép-Európa magashegységeiben fészkel. Magyarországon téli vendég, de az érkező madarak mennyisége erősen változó.

A **szürke gém** vonuló, a Földközi-tenger medencéjében tölti a telet, de például a Duna mentén kis számban át is telet.

A **kuvik** állandó madár, a párok egész évben a költőhelyen maradnak, a fiatalok kóborolnak.

Rejtvény

"De tud ám a magyar nép még egyebet is: illő szóval festi a madár szavát, lássunk csak egy sort!" Herman Ottó

Párosítsd össze a hangokat és a madarakat! A megoldást április 10-ig küldd el a címünkre! MME, Bp., Költő u. 21.

Madártávlat-Rejtvény

1. cserreg	a. vércse
2. burukkol	b. fülemüle
3. visít	c. sas
4. pítypalattyl	d. seregély
5. csattog	e. szarka
6. víjjog	f. daru
7. krúgat	g. galamb
8. csárog, zsinatol	h. fűj

Versenyfelhívás

Iskolánk idén is természetvédelmi-környezetvédelmi levelezős versenyt hirdet.

A tavaly megrendezett vetélkedő nagy sikerén felbuzdulva, idén is elindítjuk levelezős versenyünket.

A verseny 5 fordulós lesz, melynek feladatsorai havonta érkeznek az iskolákba. Az első folyamatosan a jelentkezéseknek megfelelően, a második március végén, a harmadik április végén. A negyedik forduló feladata egy olyan írásmű elkészítése, mely annak a településnek, ahol az iskola található, a természetvédelmi, környezetvédelmi állapotáról vagy természeti értékeiről szól. A témák közül egyet kell kiragadni, és arról írni. Az írásos mű maximum 5 oldalas terjedelemben készüljön, képekkel, rajzokkal illusztrálva. Ezt az írásos anyagot majd a harmadik forduló feladatlapjával kell az iskolánknak megküldeni. Az első három forduló feladatsorainak megoldását mindig a következő feladatlaplappal küldjük. Az ötödik forduló június 5-én, a Környezetvédelmi Világnapon, a Dunakanyar Erdei Általános Iskolában lesz megtartva, melynek során a csapatok gyakorlati természetvédelmi és környezetvédelmi tudását mérjük fel.

A legjobb 10 csapatot a feladatlapok megoldásai, illetve a negyedik forduló írásban benyújtott műve alapján kiválasztjuk, ezeket a csapatokat várjuk majd az iskolánkba az 5. fordulóra. A győztes csapatok értékes nyereményekben részesülnek.

A feladatsorokban különböző típusú feladatok lesznek: tesztek, fajfelismeréses feladatok, fogalom-meghatározások, természetvédelem, környezetvédelem gyakorlatával kapcsolatos kérdések, rejtvények.

A versenyre felkészüléshez ajánlott irodalmak: az 5. 6. 7. és a 8. osztály természetismeret, biológia, földrajz és kémia tananyaga, a nemzeti parkjainkról, védett élővilágunkról szóló könyvek, kiadványok (pl. Magyarország madarai, Magyarország védett növényei.....), a Környezetvédelmi Minisztérium kiadványai, a gyakorlati természetvédelemről szóló kiadványok, zöldköznapi kalauz, Környezetvédelmi lexikon.

A verseny támogatói: a Környezetvédelmi Minisztérium KAC pályázata, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Pilisi Csoportja, a Pilisi Parkerdő Rt. és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.

A versenyben iskolánként egy 3 fős, felső tagozatos (10-14 évesek) csapat jelentkezését várjuk. A jelentkezést

2003. február 20 – március 20.-a között kérjük iskolánk címére elküldeni. Kérjük a borítékra írják rá: Levelezős verseny. A jelentkező iskolák az első feladatsort február végén megkapják, a beküldési határidőt a feladatlapon tüntetjük fel.

Ha kérdésük merül fel a versennyel kapcsolatban, telefonon érdeklődhetnek Menráth Rékánál a 26/397-430-as telefonszámon.

Dunakanyar Erdei Általános Iskola
2025 Visegrád, Apátkúti-völgy, Pf.: 47.
Tel: 26/397-430

A verseny szervezői

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd,
Lovászi Péter,
Marik Pál,
Schmidt Egon

Olvasó szerkesztő: Marik Pál

Előkészítés: In-Depht Bt.

Szedő: Bányai Lászlóné

Felelős kiadó: Horváth Zsolt

Felelős terjesztő: Harangi István

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Nyomás: LKL Color Kft.

A Madártávlat a Nemzeti Kulturális Alap és a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat támogatásával jelenik meg.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

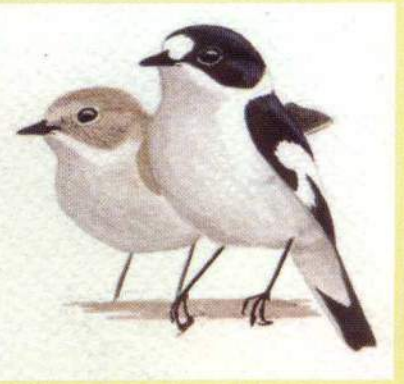
Egy velünk élő világ az erdő

Emlékeztető!!

Egy évvel ezelőtt indítottuk útjára ezt a programot, mely segítségével megismerhetsz egy, a lakóhelyed vagy iskolád közelében található erdőt. A természetvizsgáló terepmunka közben azt is megtudhatod, hogy mit tehetsz Te az erdők védelméért.

Azok, akik már hozzáálltak a felmérésekhez, biztosan tudják, hogy egy év elteltével összefoglalót kell készíteniük (munkafüzet 17. old.). Várjuk a beszámolókat!

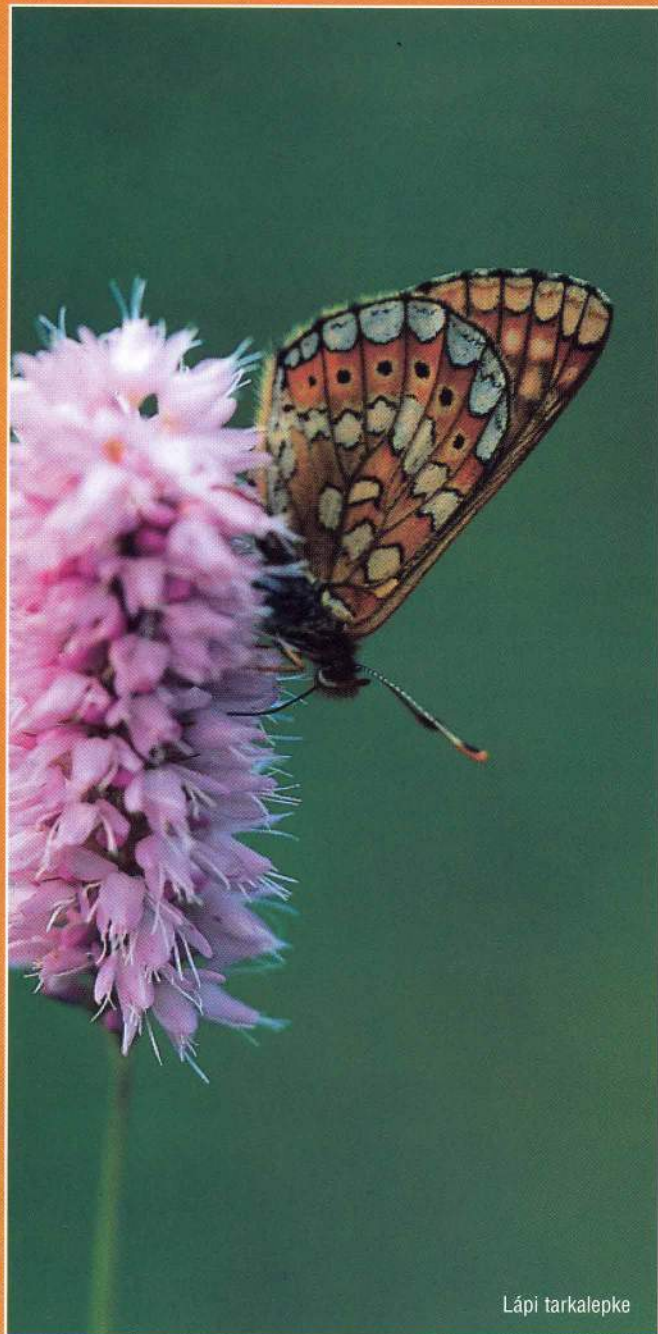
Te eddig még nem hallottál erről a programról? Nem baj, bármikor bekapcsolódhatsz. A feladatokat csoportosan (3-15 fő), természetismerettel rendelkező felnőtt vezetésével érdemes elvégezni, például egy szakkör keretében. A felméréseket célszerű legalább egy évig folytatni, de erdei iskolák részére külön összeállítottunk egy rövidebb idő alatt elvégezhető feladatsort is.

A könyvet és a munkafüzetet 400 Ft-ért megvásárolhatod vagy megrendelheted (+postaköltség) a titkárságtól.

1121 Bp., Költő u. 21.
tel.: (1) 275-6247
fax: (1) 275-6267
e-mail: info@mme.hu

Lápi tarkalepke

Díszes tarkalepke

Szürkés hangyoglárka

Vérfű hangyoglárka